

Cihad ve Hicret

Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukâbâdî

Hutbetu'l-Hâce

Şüphesiz hamd yalnız Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve bağışlanma dileriz. Nefislerimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidâyet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka hak ilâh yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı da yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed Rasûlüllâh ﷺ Allah'ın kulu ve Rasûludur.

'Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak gerekirse öyle korkun ve ancak Müslümanlar olarak ölünüz.' (Âl-i İmrân, 3/103)

'Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan ve ondan da eşini var eden, her ikisinden birçok erkek ve kadınlar türeten Rabbinizden korkun. Kendisi adına birbirinizden dileklerde bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık bağlarını kesmekten de sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde tam bir gözetleyicidir.' (Nisâ'; 4/1)

'Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve dosdoğru söz söyleyin. O da amellerinizi lehinize olmak üzere düzeltsin, günahlarınızı da mağfiret etsin. Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşla kurtulmuş olur.' (Ahzâb, 33/70-71)

Bundan sonra: 'Şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın Kelam'ı, yolların en hayırlısı Muhammed ﷺ'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlarıdır. Her sonradan çıkarılan şey bid'attir ve her bid'at sapıklıktır. Her sapıklık da ateştedir.'

CİHAD ve HİCRET

Cihadın lügat manası, hedefe ulaşmak için var gücüyle çalışıp her şeyini seferber etmektir. Cihad'ın şer'î ıstılahtaki manası ise İslâmî bir toplum meydana getirmek, Allah'ın kelimesini yüceltmek, Allah'ın şeriatını hâkim kılmak için bütün gücüyle çalışmaktır. Cihad'ın tarifinden de anlaşıldığı üzere cihad'ın birkaç çeşidi vardır:

1. Tâlim yoluyla yapılan cihad: Yani İslâm'ı yaymak, imanın yoluna çıkan fikrî şüpheleri ortadan kaldırmak, İslâm'ın anlaşılması için gayret sarf etmek bir cihaddır.

2. Bir İslâm toplumu kurmak için mal sarf etmek cihaddır.

3. Müslümanları müdafaa etmek bir cihaddır: Yani Müslümanların birlik ve beraberliğini bozmak isteyen, Müslümanları parçalayıp perişan etmek isteyen kişilerle savaşmak cihaddır.

4. Müslümanların fethettiği ülkelerde İslâm'ın hükümlerine karşı çıkanlara karşı hücumla geçmek cihaddır.

5. Umumî/genel seferberliğe katılmak bir cihaddır. Bu da İslâm düşmanlarının Müslüman memleketlerine saldırımları halinde meydana gelen bir durumdur.

Cihad'ın tüm çeşitlerini içine alan tarif şudur: Cihad, İslâm'ın yeryüzünde yayılması, Allah'ın kelimesinin en yüce olması için var güçle çalışmak demektir.

Ebû Mûsâ radiyallahu anh'den: "Birisi Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve şöyle dedi: "Ey Allah'ın rasulü! Allah

yolunda savaşmak nedir? Zira birimiz intikam duygusuyla ve kabilecilik için de savaşıyor” dedi. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem başını ona doğru kaldırdı. O kişi ayakta olduğu için başını ona doğru kaldırmıştı. Şöyle buyurdu: **“Kim Allah’ın kelimesinin en yüce olması için savaşıyorsa o Allah Azze ve Celle yolundadır.”**¹

Cihad’ın Fazileti

Yüce Allah şöyle buyuruyor: **‘Doğrusu Allah mü’minlerden canlarını ve mallarını cennet karşılığında satın almıştır. (Mü’minler) Allah yolunda savaşırlar. Binaenaleyh öldürürler ve öldürülürler. (Savaştan mü’minler için olan bir va’d) Tevrat’ta, İncil’de ve Kur’ân’da (yazılı) O’nun (Allah’ın) üzerine hak bir vaattir. Acaba Allah’tan daha çok ahdini yerine getiren kim vardır? Öyleyse O’nunla yaptığınız bu alışverişten dolayı sevinin. İşte büyük kurtuluş budur.’** (Tevbe 9/111)

‘Hafif ve ağır olmak üzere (her iki şekilde de) savaşa katılın. Allah yolunda mallarınız ve canlarınızla cihad edin. Eğer bilerseniz bu sizin için daha hayırlıdır.’ (Tevbe 9/41)

‘(Ey müminler!) Hoşunuza gitmediği halde savaş size farz kılındı. Hoşunuza gitmeyen bir şey sizin için daha hayırlı olabilirken, sevip hoşlandığınız bir şey ise sizin için şerr olabilir. (Bunun hikmetini) Allah bilir, ama sizler bilmezsiniz.’ (Bakara 2/216)

“Allah yolunda öldürülenlere: ‘ölüler’ demeyin. Aksine onlar diridirler. Fakat sizler (onların durumunu)

---

¹ Sahih. Buhârî (123); Muslim (1904).

idrak edemezsiniz.” (Bakara 2/154)

Enes radiyallahu anh'den: “Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **‘Müşriklere karşı; mallarınızla, canlarınızla ve dillerinizle savaşın.’**”²

‘Abdullah b. Ebî Evfa radiyallahu anh'den: “Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: **‘Ey insanlar! Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyiniz, Allah’tan afiyet isteyiniz. Fakat düşmanla karşılaşınca da (harbin bütün şiddetlerine karşı) sabrediniz. İyi biliniz ki Cennet muhakkak surette kılıçların gölgeleri altındadır.’**”³

Enes radiyallahu anh'den: “Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: **‘Sabahleyin veya akşamleyin herhangi bir zamanda Allah yolunda (cihad için) bir kere yürüyüş, hiç şüphesiz dünyadan ve dünyadaki şeylerin hepsinden hayırlıdır.’**”⁴

Enes radiyallahu anh'den: “Rasûlüllâh sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: **‘Ölüp de Allah katında büyük bir hayra malik olan hiçbir kulu, tekrar dünyaya dönmesi ve dünya ile dünyadaki her şeyin kendisinin olması sevindirmez; yalnız şehit müstesnadır. Çünkü o, şehit olmanın fazileti nedeniyle görmekte olduğu şeylerden dolayı tekrar dünyaya dönmek ve dünyada bir defa daha öldürülmek onu sevindirir.’**”⁵

---

² **Sahih.** Ahmed (3/124, 153, 251) Ebû Dâvud (2504) Nesâî (3096) Hakim (2/81)

³ **Sahih.** Buhârî (2966) Muslim (1742).

⁴ **Sahih.** Ahmed (3/132) Buhârî (2792) Muslim (1880).

⁵ **Sahih.** Buhârî (2795).

Ebu Hureyre radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: **"Kim savaşmadan ve savaşmayı içinden geçirmeden ölürse nifaktan bir şube üzere ölür."**⁶

Cihad Farz-ı Kifâyedir

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: **'Mü'minlerin toptan (hiç kimse geriye kalmamak şartıyla) savaşa çıkmaları uygun olmaz. Her grup (kabile, eyalet ve bölge) savaşa çıkarken kendilerinden birkaç kişinin dinî ilimleri öğrenmeleri ve geri döndükleri zaman sakinirlar diye kavimlerini bu hususta uyarmaları (onlara öğrendiklerini öğretmeleri) gerekmez mi?...'** (Tevbe 122).

'Mü'minlerden -özür sahipleri dışında- (evlerinde) oturanlarla mallarıyla canlarıyla Allah yolunda cihad edenler eşit değillerdir. Allah, mallarıyla canlarıyla cihada katılanları derece bakımından oturup kalanlardan üstün kılmıştır. Gerçi Allah herbirine en güzel (yurt olan cenneti) vaad etmiştir...' (Nisa 95)

Bazı hallerde, meselâ bir belde veya bölgeye saldıran düşmanı defetmek için o belde ve bölgede savaşacak güçte olan herkesin savaşmasının herbiri için farz olur. Yahut müslümanların halifesi cihada çağırırsa cihaz farzı ayn olur. Cihadın farz olması için halifenin adil olması şart değildir. Bilakis salih veya facir her halife ile cihad sahihtir.

Yukarıda zikrettiğimiz cihadın dört çeşidine göre cihad farz-ı kifayedir; yani düşmanlara karşı savaşan Müslümanların

---

⁶ **Sahih.** Muslim (1910)

gücü yeterliyse, diğer Müslümanlar üzerinden cihadın farziyeti düşer. Bilindiği üzere dinî hükümleri ikame etmek, dinde şüpheleri bertaraf etmek, sıkıntı ve müşkilatları ortadan kaldırmak, emr-i bi'l-ma'ruf/iyiliği emir ve nehy-i 'ani'l-munker/kötülükten sakındırma yapmak, dinî ilimleri neşretmek farz-ı kifayedir. Ancak cihadın beşinci çeşidi farz-ı 'ayndır; yani bir Müslüman memleketi istilaya uğradığı zaman bütün Müslümanların -gerekirse kadınların da- seferber olmaları farz-ı 'ayndır.

Cihad'ın Hikmetleri:

Allah yolunda yapılan savaş, Allah'ın dinini yüceltmek, yaymak için var güçle çalışmaktan ibaret olan cihadın bir dalıdır. Cihad, Müslümanların imanlarının doğruluğunu ortaya çıkarır, kulluğun, ancak meşakkat ve fedakârlıklarla meydana gelen hakiki mânâsını onlara tattırır. Böylece Müslümanlar canlarını ve mallarını Allah yolunda sarf ederek kulluğun gerçek manasını idrak ederler. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **'Yoksa Allah içinizden cihad edenleri ve (zorluk zamanında) sabredenleri bilmeden siz Cennet'e gireceğinizi mi sanıyordunuz? And olsun ki siz ölümle karşılaşmadan önce, onu temenni edip duruyordunuz. İşte (ölümün sebeplerini) gördüğünüz halde ona bakıp duruyorsunuz.'** (Âl-i 'İmrân, 142-143)

Kâfirlere karşı savaşmak suretiyle cihad etmenin hikmetine gelince, bu savaşta kâfirlere yönelik bir zorlama, bir sıkıştırma ve onları Allah'ın dininden isteyerek veya istemeyerek mükellef tutma söz konusudur:

Tüm insanların diktatörlerin ve tagutların boyunduruğu altında ezilmekten kurtulup özgürlüğe kavuşmalarıdır. Bir millet Allah'a kulluk etmezse, o memlekette diktatörlerin, güçlülerin

zayıf insanları ezmesi, kul-köle etmesi kaçınılmaz olur. Fakat zayıfların kalplerine iman girdiği zaman kuvvetli olduklarını hisseder, yalnız Yüce Allah karşısında zayıf ve sorumlu olduklarının bilincine varırlar. Yarar ve zararın ancak Allah'a ait olduğunu, Allah'tan başka hiç kimsenin kendilerine bir yarar veya zarar veremeyeceğini idrak edip diktatör ve zâlimlere tâbi olmaktan kurtulurlar. Onları hiçbir tehdit ve güç korkutamaz. Böylece toplumun her kesimi birbirine kenetlenir. Herkes Allah'a kulluk gölgesinde birbirinin kardeşi olduğunu anlar. İşte cihad, onların bu duruma gelmelerine en büyük vesile olur.

Cihad sayesinde insanlar yeryüzünün Allah'ın olduğunu, orada ancak Allah'ın hükmünün geçerli olacağını idrak ederler. İsteyerek Allah'ın hükmüne giren bir kimse, rabbini razı eder, kendisi de mesut ve mutlu olur. Allah'ın hükmüne girmek istemeyenler ise buna zorlanırlar. Bunun da tek yolu cihaddır. Eğer biri çıkar da: *'İnsanlar dilediği dini seçme hürriyetine sahiptirler, istedikleri hükümlerle hükmederler'* iddiasında bulunursa, ona şöyle denir: Yeryüzündeki devletlerin hangisi kendi halkından böyle bir mantığı kabul eder? Halklarını kendi kafalarından çıkardıkları birtakım yasalarla sevki idare etmeye kalkıştıklarında halkın bu yasalara karşı gelmesine izin veriyorlar mı? Halk onların bu yasalarına karşı gelsin de onlar buna seyirci kalsınlar, hiç bu mümkün mü? Nitekim bu devletler, kendi çıkardıkları kanunlara karşı gelen insanları cezalandırmıyorlar mı? Onların özgürlüklerini kısıtlamıyorlar mı? Hatta onlardan, beşerî kanunlarına tâbi olmamakta ısrar edenleri yerle bir etmiyorlar mı? Bütün bunlardan sonra insanları neden âlemlerin rabbi olan Allah'ın kanunlarına uymaya zorlamak caiz olmasın?

Allah'ın kanun ve hükümlerinden yüz çevirmenin neticesi olarak meydana gelen düşmanlık ve mücadeleler, cihad sayesinde ortadan kalkar. Cihad sayesinde beşerî kanunların yerine ilahî kanunlar hâkim kılınır. Çünkü insanların, kendilerini

yoktan var eden Allah'ın kanunlarına uyması gerekir. Eğer insanlar beşerî kanunlara itaat ederlerse, toplumda ihtiraslar, ithamlar, gruplaşmalar birbirini kovalar. Bunların neticesi olarak da bitmez-tükenmez savaşlar meydana gelir. Bütün bu kötülüklerden kurtulmanın yolu, ilahî kanunlara tâbi olmaktır. Bu da genellikle cihad sayesinde gerçekleşir. Şu *ayet-i celîle* buna delâlet etmektedir: **'Fitne kalmayıp din sadece Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Eğer onlar (şirkten) vazgeçerlerse (siz de onlara düşmanlıktan vazgeçin, onlar dinde kardeşiniz olmuştur. Bilin ki) kesinlikle düşmanlık ancak (şirk peşinde koşan) zâlimlere karşıdır.'** (Bakara, 193)

Cihad'ın Şartları

Cihâd Ancak İmam ve Sancak İle Olur

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **"Onlara güven yahut korku verici bir haber geldiği zaman, onu hemen yaymışlardır. Hâlbuki o haberi Peygambere ve mü'minlerden olan emir sahiplerine götürselerdi, onlardan (kendi ihtisasları dâhilinde) hüküm çıkaranlar, onu bilirler (ve daha iyi değerlendirirler)di."** (Nisa 83) Ayette genel meselelerin – ki cihad da bunlardandır - yöneticilere götürülmesi emredilmiş ve onlara ihanet etmekten sakındırılmıştır.

"Mûsâ'dan sonraki İsrâîl oğullarının ileri gelenlerini bilmez misin? Hani peygamberlerine "bize bir hükümdar gönder de, Allah yolunda savaşalım" demişlerdi" (Bakara 246) Savaş, imam'a bağlanmıştır. Ancak onun sancağı altında savaşılır. İnsanları cihâd için toplamak halifenin işidir.

Ebû Hureyre radiyallahu anh, Rasulullah sallallahu

aleyhi ve sellem'den şöyle işittiğini rivayet etmiştir: **“İmam/halife ancak kalkandır, arkasında savaşılır ve onunla korunulur.”**⁷

İbn Abbâs radiyallahu anhumâ'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'nin Fethi gününde şöyle buyurdu: **“Hicret yok, lakin cihâd ve niyet vardır. Orduya çağırıldığınızda ona katılın.”**⁸

İmam Ahmed şöyle demiştir: “Muhakkak ki kıyamet gününe kadar her imamla beraber cihâd edilir.”⁹

Cihâdın imama bağlı olması, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın itikat esaslarından bir esastır. İmamın izni olmaksızın cihâda davet eden kimse Ehl-i sünnete muhalefet eden bir sapıktır.

İmam Berbehari, İmam Ahmed rahimehullah'tan şöyle nakletmiştir: “İnsanların icma etmeleri ve kendisinden razı omalarıyla hilafete geçen kişi müminlerin emiridir. Kimsenin iyi yada kötü bir imamı olmadan bir gece dahi geçirmesi helal değildir.”¹⁰

İmam Muhammed b. Abdilvehhab şöyle demiştir: “Her mezhepten imamlar, bir veya birkaç ülkeye galebe çalan kimsenin her hususta imam hükmünde olduğunda icma etmişlerdir. Şayet bu olmasa dünya işleri düzgün olmaz. Zira insanlar İmam Ahmed'den kısa bir zaman öncesinden beri, bugüne gelinceye kadar tek bir imam üzerinde icma etmemişlerdir. Alimlerden hiçbirinin “hükümler sadece imamu'l-

---

⁷ **Sahih.** Buhârî (2797); Muslim (1841).

⁸ **Sahih.** Buhârî (1737); Muslim (1353).

⁹ Tirmizî, (4/202).

¹⁰ Berbehari Şerhu's-Sunne (s.28)

azam (halife) ile sahih olur” gibi bir şey söylediği de bilinmemektedir.”¹¹

İmamların birden fazla olması ve her birinin kendi bölgesinde imam hükmünü alması bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu yüzden Şeyhulislam İbn Teymiyye şöyle demiştir: “Sünnet, müslümanların tek bir imamı olması ve diğerlerinin onun naibleri olması şeklindedir. Eğer bir kısmının isyanı sebebiyle birden fazla imam ortaya çıkmasına engel olunamazsa, her halukarda imamın hadleri uygulaması ve hakları yerine getirmesi gerekir.”¹²

Maddî veya Dinî Açıdan Acizlik Halinde Savaşmamak

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **“(Bu hususta) Allah'ın emri gelinceye kadar (onları) bağışlayın ve kendi hallerine bırakın.”** (Bakara 109)

“Kendilerine “ellerinizi (düşmanlıktan) çekin; namazı dosdoğru kılın ve zekâtı verin” denilen kimseleri görmüyor musun?” (Nisâ 77)

Bu ayetlerde, savaşmaktan aciz kalındığı zaman vazgeçmek, affetmek ve el çekmek emredilmiştir. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem Deccal'in çıkışı ve İsa aleyhi's-selam'ın nüzulü kıssasını anlattıktan sonra şöyle buyurmuştur: **“Bu durumda iken Allah İsa'ya şöyle vahyeder: “Hiç kimsenin kendileriyle savaşmaya güçleri yetmeyen**

---

¹¹ Dureru's-Seniyye (5/9)

¹² Mecmuu'ul-Fetava (34/175-176)

kullarımı çıkardım. Kullarımı Tûr'a çıkar"¹³

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem ve ashabı, Mekke'de savaştan el çekerek davetle meşgul olmuşlardır. Peygamber ﷺ, Peygamber olduğu andan itibaren Mekke'de on üç sene boyunca insanları İslâm'a davet etti. Kendisine yapılan düşmanlığa, düşmanlıkla karşılık vermedi. Rasûlüllâh ﷺ Mekke'den Medine'ye hicret ettikten sonra Yüce Allah cihadın ilk merhalesini ona meşru kıldı. Cihadın ilk merhalesi, saldıranlara karşı koymak, kendini müdafaa etmektir. Müdafaa harbinin meşruiyeti hakkında şu ayet-i kerime nazil oldu: **'Kendilerine savaş açılan mü'minlere zulme uğramaları sebebiyle (düşmana karşı savaşmaları için) izin verildi. Muhakkak ki Allah onlara zafer vermeye kadirdir.'** (Hâc, 22/39)

'Sizinle savaşanlarla Allah yolunda (O'nun rızası için) siz de savaşın. Fakat aşırı gitmeyin (yaşlıları, kadınları, çocukları öldürmeyin). Çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez.' (Bakara, 2/190)

Daha sonra Yüce Allah, müşriklerle savaşmayı Peygamberine meşru kıldı. Haram aylar dışında Peygamber ﷺ gerek gördüğü zaman müşriklerle savaşırdı. Bu hususta şu ayet-i celile nazil oldu: **'Haram aylar sona erince (ahidlerinde duranların dışındaki) müşrikleri nerede bulursanız öldürün. Onları yakalayın, onları hapsedin, her gözetleme yerinde oturup onları gözetleyin. Eğer tevbe eder, namazı kılar, zekâtı verirlerse yollarını serbest bırakın. Muhakkak ki Allah çok affeden ve çok bağışlayandır.'** (Tevbe, 9/5)

Bu hüküm, Hudeybiye Sulhu'ndan sonra gelmiştir. Daha

---

¹³ **Sahih.** Muslim (2937).

sonra Yüce Allah hiçbir zaman ve mekan ile kayıtlamaksızın cihadı (savaşı) mutlak şekilde meşru kıldı. Bu hususta şu *ayet-kerîme* nazil oldu: **‘Müşrikleri nerede bulursanız öldürün. Onların sizi çıkardıkları yerden (Mekke’den) siz de onları çıkarın. Fitne öldürmekten daha beterdir.’** (Bakara, 2/19)

Cihad’ın meşru kılınması, Peygamber ﷺ’in Mekke’den Medine’ye hicret etmesinden sonra olmuştur.

İbn Teymiyye şöyle demiştir: “Müminlerin zayıf kaldıkları bir yerde veya zayıf kaldıkları bir zamanda müminler sabır, vazgeçme, Allah’a ve rasulüne eziyet veren kitap ehlini ve müşrikleri affetme âyetiyle amel ederler. Kuvvet sahibi iseler küfrün önderleriyle, dinde itaat etmelerine kadar savaşmayı emreden ayetle ve kendi elleriyle küçülmüş olarak cizye vermelerine kadar kitap ehliyle savaşmayı emreden ayetle amel ederler.”¹⁴

Yine şöyle demiştir: “İslam dininin hariçteki düşmanları Dimeşk’e geldikleri zaman zararın kendilerinden giderilmesini umarak kabirlerin yanında ölülerle yardım istemeye çıktılar... Onlara dedim ki: “Kendilerinden yardım istediğiniz şu kimseler şayet savaşta yanınızda olsalardı, Uhud savaşında Müslümanların yenildikleri gibi yenilgiye uğrarlardı. Çünkü bunu gerektiren sebeplerden dolayı askerin kırılacağına hükmedilmiştir. Allah Azze ve Celle’nin hikmeti bunu gerektirmiştir. Bu yüzden dini bilenler ve keşif ehli, Allah ve rasulünün emrettikleri meşru savaş olmaması sebebiyle, neticede kötülük ve fesad ele geçecek olmasından dolayı ve savaş ile arzulanan yardımın bulunmaması sebebiyle bu durumda savaşmamışlardır. Şunu ve şunu bilenler için bunda dünyada bir karşılık olmadığı gibi ahiret sevabı da yoktur...”

---

¹⁴ Es-Sârimu’l-Meslûl (1/229).

Bundan sonra insanlara dini Allah Azze ve Celle'ye halis kılmalarını, O'ndan yardım istemelerini emretmeye başladık. Onlar sadece Allah'tan yardım istediler, ne yakın bir melekke, ne de gönderilmiş bir peygamberle yardım talebinde bulunmadılar... İnsanlar durumlarını düzeltince, rablerinden yardım istemelerinde sadık oldular ve düşmanlarına karşı güçlü bir yardım ile desteklendiler. Tatarlar bundan önce böyle bir yenilgi yaşamamışlardı. Çünkü Allah Teâla'nın tevhidi ve rasulüne itaat, daha önce olmadığı kadar sahih olarak gerçekleşmişti.”¹⁵

Maslahat/fayda gerçekleşmeyecek ve kötülük uzaklaştırılamayacaksa cihâd meşrû olmaz. Maddî ya da manevî açıdan acizlik anında cihâda davet eden hata etmektedir. Şirk manzaraları ve Allah'tan başkasına bağlanmak gibi durumların yaygın olduğu zamanlarda yardıma mazhar olma sebepleri bulunmadığı için, ilim ehli düşmanla cihâddan çekinmişlerdir. Düşmanlara karşı Allah'ın yardımını çekmek, izzet ve kuvvete kavuşmak için safları temizlemek ve insanların akidelerini düzeltmek gerekir.

Mücahidlerle İlgili Şartlar

Cihad, zikredilecek olan şu şartlara sahip olan mücahidlere *farz-ı kifaye* olarak vaciptir:

1. Müslüman olmak: Bir kâfirin üzerine cihad vacip değildir. Çünkü cihad bir ibadettir. Kâfirin ibadet etmesi ise sahih olmaz.

2. Mükellef olmak: Çocuklara ve delilere cihad farz

---

¹⁵ Telhîsu'l-İstigâse (2/733).

değildir. Peygamber ﷺ'in on beş yaşından küçük olanları savaşa katılmaktan menettiği sabit olmuştur.

'Abdullah b. Ömer ؓ şöyle rivayet ediyor: 'Uhud günü ben on dört yaşında bulunduğum halde Rasûlüllâh ﷺ beni gözden geçirdi de bana (yaşça baliğ değildir diye savaş için) izin vermedi. Sonra Hendek günü beni gözden geçirdi. O sırada ben on beş yaşında idim. Bu defa bana (savaşa katılmak üzere) izin verdi.'¹⁶

3- Erkek olmak: Cihad, savaş için güçsüz olmaları nedeniyle kadınlara vacip değildir. 'Â'îşe ؓ şöyle rivayet ediyor: "Ben Peygamber ﷺ'e şöyle sordum: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Cihadın en faziletli amel olduğunu görüyoruz. Biz de cihad etmeyelim mi?' O da şöyle buyurdu: '**Lakin (siz kadınlara) cihadın en faziletlisi kabul edilmiş (mebrur) hacdır.**'"¹⁷

Zaruret halinde kadınların savaşta hasta ve yaralıların tedavisi gibi işlere katılmaları meşrudur. Rubeyyi bt. Muavviz radiyallahu anha şöyle demiştir: "Biz Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber savaşa katılır, kavme su taşır, hizmet eder, öldürülenlerin ve yaralıların Medine'ye taşırdık."¹⁸

4. Savaşacak güç ve kudrete sahip olmak: Savaşacak güç ve kudrete sahip olmak hem bedenî, hem de malî gücü kapsar. Devlet savaşa katılacak olan mücahidlerin bineklerini, silahlarını, yiyeceklerini veremezse, mücahid bunları kendi malından karşılar. Eğer bunları karşılayacak malı yoksa cihad ona vacip olmaz. Fakat bunları devlet karşılarsa cihada

---

¹⁶ **Sahih.** Buhârî (2664) Muslim (1868).

¹⁷ **Sahih.** Ahmed (6/71) Buhari (1520) İbn Mâce (2901) İbn Huzeyme (3074).

¹⁸ **Sahih.** Ahmed (6/358) Buhari (288)

katılmak vaciptir. Bu durumda cihad; kör, topal, hasta ve zayıflara vacip değildir. Bunun delil şu ayet-i kerimedir: **“Allah ve Rasûlü için nasihat ettikleri takdirde zayıflara, hastalara ve harcayacak bir şey bulamayanlara (savaşa iştirak edemedikleri için) herhangi bir günah yoktur. Çünkü iyilik edenlerin (muaheze edilmek için) aleyhine bir yol yoktur. Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir. Kendilerine (savaşa katılmak üzere) binek vermek için sana geldiklerinde: ‘Sizi bindirecek bir şey bulamıyorum’ dediğinde harcayacak bir şey bulamadıklarından dolayı gözyaşları dökerek dönen kimselere de bir sorumluluk yoktur.”** (Tevbe, 9/91-92)

5. Anne ve babanın rızasını almak: Kişinin anne ve babası cihad için izin vermezlerse, onlara muhalefet ederek cihada iştirak etmesi caiz olmaz. Çünkü muhtaç olan anne ve babanın hakları her şeyden daha önce gelir; zira onların haklarını yerine getirmek *farz-ı ‘ayndır*. Cihad ise -zikrettiğimiz durumlarda- *farz-ı kifayedir*.

‘Abdullah b. ‘Amr ؓ’ dan şöyle rivayet edilmiştir: “Bir kişi Rasûlüllâh ﷺ’e gelerek cihada gitmek için izin istedi. Rasûlüllâh ﷺ ona şöyle dedi: **‘Anan-baban sağ mıdırlar?’** O: ‘Evet, sağdırlar’ dedi. Rasûlüllâh ﷺ: **‘Şu halde sen (önce onların rızası hususunda) cihad et’** dedi.”¹⁹

Abdullah b. Ömer radiyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Düşman evinin kapısında bile olsa, anne babanın izni olmaksızın savaşa**

---

¹⁹ **Sahih.** Buhârî (3004) Muslim (2549).

gitme”²⁰

6- Borçlu Alacaklısından İzin Alarak Cihada Gitmeli:

Borçlu olan, borcunu ödeme zamanı geldiği ve ödemeye gücü yettiği halde borcunu ödemeyen kişi de alacaklı izin vermediği takdirde cihada gidemez. İster vadeli) isterse hemen ödenmesi gerekli olsun borçlu bulunan kimse ancak alacaklısının iznini almak suretiyle savaşa çıkabilir. Ödeyecek durumda değilse ya bir kefil belirlemesi veya rehin olarak bir eşya bırakması gerekir. Bu hükümler, *farz-ı kifaye* olan cihad hususunda varid olmuştur.

‘Abdullah b. ‘Amr ؓ’ dan: Rasûlüllâh ﷺ şöyle buyurmuştur: **‘Allah şehidin bütün günahlarını bağışlar, ancak üzerindeki borcu bağışlamaz. Çünkü gerçekten Melek Cibril bu konuda bana böyle bilgi verdi...’**²¹

Kâfirlerle İlgili Şartlar

1. Savaşılacak kâfirlerin zımmî veya ahidli veya anlaşmalı olmamaları gerekir. Bunun delili şu ayeti kerimelerdir: **‘Eğer müşriklerden biri sana sığınrsa, onu himayene al ki Allah’ın kelâmını dinlesin. Sonra onu emniyette olacağı yere ulaştır.’** (Tevbe, 9/6)

‘Bir kavmin (andlaşmayı bozmak hususunda) ihanetinden çekinirsen onların yaptığı gibi sen de andlaşmayı onlara at (andlaşmayı bozduğunu onlara bildir). Şüphesiz ki Allah hainleri sevmez.’ (Enfâl, 8/58)

---

²⁰ **Sahih.** İbn Vehb Müsned (216) Taberani Mu’cemu’s-Sagır (291) Deylemi (5023) Ebu Abdillah el-İlbiri Kudvetu’l-Gazi (s.22)

²¹ **Sahih.** Muslim (1886); Hakim (2/119) Ebu Avane (5/52) Ahmed (2/220).

İmam (devlet başkanı) andlaşma yaptığı kâfirlerin hiyanet edeceğini sezmezse, andlaşmayı bozma yetkisine sahip değildir; onlarla savaşması caiz değildir.

Amr b. Hamık el-Huzâî radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Bir kimseye kanı hususunda güvence verdiği halde onu öldüren, kıyamet günü hainlik sancağını taşır.”**²²

Nesâî'nin rivayetinde metin şu şekildedir: **“Bir kimse birine güvence verir de, o kendisine güvenden sonra onu öldürürse kıyamet gününde onun için bir hıyânet sancağı dikilir.”**²³

Abdullah b. Amr radiyallahu anhuma'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Anlaşmalı bir kimseyi öldüren cennet kokusunu alamaz. Hâlbuki onun kokusu kırk senelik mesafeden bile hissedilir.”**²⁴

2. Savaşa başlamadan önce kâfirleri İslâm'a davet etmek, İslâm hakkında şüpheleri varsa onları gidermek ve böylece onların aleyhinde delilleri ikame etmek gerekir. Eğer bunlardan sonra da küfürde ısrar ederlerse, onlarla savaşılır.

Zira Rasûlüllâh ﷺ dönemin krallarına, emirlerine elçiler ve mektuplar göndererek onları İslâm'a davet etmiş, kendisinin Allah'ın Rasûlü olduğunu tasdik etmeye çağırmıştır. Rasûlüllâh ﷺ'in böyle yapması, onlara karşı savaş açmak için bir mukaddime idi; zira onlara savaş açmadan önce bunun yapılması gerekliydi.

---

²² **Sahih.** İbn Mâce (2/896); es-Sahîha (440)

²³ **Sahih.** Nesâî, Sunenu'l-Kubrâ (5/225);

²⁴ **Sahih.** Buhârî (2995).

İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem kendilerini davet etmeden asla bir kavimle savaşmamıştır."²⁵

Yukarıda zikrettiğimiz iki şart yerine getirildiğinde, Müslümanların halifesi -İslâm davetinin maslahatı için- uygun gördüğü takdirde kâfirlere savaş açabilir. Hatta gerekirse kâfirlere haber vermeden de savaş açabilir.

Cihad'ın Merhaleleri ve Âdâbı

1. Davet

Ferve b. Museyk radiyallahu anh'den: "Dedim ki: "Ey Allah'ın rasulü! Kavmimin önünden ve arkasından savaşayım mı?" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Evet**" buyurdu. Ben dönüp giderken beni çağırđı ve şöyle dedi: "**Onları İslam'a davet etmeden savaşma**"²⁶

Sehl b. Sa'd radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Yarın sancağı öyle birine vereceğim ki Allah onun eliyle fethi nasip edecektir.**" İnsanlar bunun üzerine gece boyunca sancağın hangilerine verileceğini düşündüler. Sabah olduğı zaman insanlar, hepsi de sancağın kendisine verileceğini umarak Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldiler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve

---

²⁵ **Sahih.** Ahmed (1/236) Abd b. Humeyd (697) Darimi (2488) Ebu Ya'la (2591) Tahavi (3/207) Taberani (11269) Hakim (1/15) Beyhaki (9/107)

²⁶ **Hasen.** Ahmed (24306) Taberi (22/76) İbn Kani Mu'cem (2/336) Ebu Nuaym Tarihu İsbehan (1/202) Rafii et-Tedvin (4/134) Nasbu'r-Raye (3/378)

sellem: **“Alî b. Ebî Tâlib nerede?”** buyurdu. “Gözlerinden rahatsız ey Allah’ın rasulü!” dediler. **“Haberci gönderin ve onu bana getirin”** buyurdu. O gelince gözlerine tükürdü ve onun için dua etti. Sanki daha önce gözlerinden hiç acı çekmemiş gibi iyileşti. Sancağı da ona verdi. Ali radiyallahu anh şöyle dedi: “Ey Allah’ın rasulü! Onlar bizim gibi oluncaya kadar mı onlarla savaşıyım?” Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Onların alanına ininceye kadar yavaşça ilerle. Sonra onları İslâm’a çağır ve onlara Allah’ın hakkından olan; farz kıldığı şeyleri haber ver. Allah’a yemin olsun, Allah’ın senin vesilenle bir kimseyi hidayet etmesi, senin için kızıl develerin olmasından daha hayırlıdır.”**²⁷

2. Cizye

Büreyde radiyallahu anh'den: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, bir ordunun ya da müfrezenin başına bir kumandan atadığı zaman, kendisine Allah’tan korkmasını, beraberindeki müslümanlara iyi davranmasını tavsiye edip sonra şöyle derdi: **“Allah’ın adıyla, Allah’ın yolunda, Allah’ı inkar edenlere karşı savaşın! Savaşın, ancak aşırıya kaçmayın, (ganimete) hıyanetle bulunup zulmetmeyin, düşman ölülerinin azalarını kesmeyin, çocukları öldürmeyin! Müşriklerden düşmanınıza karşılaştığınız zaman, onları şu üç hususa çağır: Hangisi kabul ederse, onlara dokunma ve kabul et! Önce onları İslâm’a çağır, kabul ederlerse, ilişme! Sonra onlara kendi ülkelerinden muhacirlerin ülkesine göç etmelerini teklif et ve onlara şunu bildir: Şayet bunu yaparlarsa, muhacirlerin menfaatine olan her şey onların da menfaatine; muhacirlerin zararlarına olan her şey de onların da zararlarına olacaktır. Eğer göç etmeyi kabul etmezlerse: onların artık müslümanların**

---

²⁷ Sahih. Buhârî (2783, 2942); Muslim (2406).

bedevileri gibi olacaklarını bildir. Mü'minlere uygulanan Allah'ın hükmü onlara da uygulanacaktır. Müslümanlarla beraber cihad etmedikçe onlar için ne ganimet vardır ve ne de fe'y. Buna da razı olmazlarsa, onlardan cizye iste! Kabul ederlerse ne âlâ, sen de razı ol ve kabul et! Onlara ilişme! Şayet cizyeyi de kabul etmezlerse, Allah'tan yardım isteyerek onlarla savaş! Bu durumdaki bir kale halkını muhasara edip de içindekiler senden, Allah'ın ve Peygamberin zimmetini (ahid ve emanını) isterlerse, onlar için Allah ve Peygamberinin zimmetini verme. Kendi ve arkadaşlarının zimmetini ver! Çünkü kendi ve arkadaşlarının zimmetlerini çiğnemeniz, Allah ve Resulü sallallahu aleyhi ve sellem'in zimmetini çiğnemekten ehvendir. Eğer bir kaleyi muhasara edip de senden, onlara Allah'ın hükmünü tatbik etmeni isterlerse, (bunu) uygulama, lâkin kendi hükmünü tatbik et! Çünkü onlar hakkında, Allah'ın hükmüne isabet edip edemeyeceğini bilemezsin.²⁸

3. Kital

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: 'Ehl-i Kitâb'dan Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, Allah ve Rasûlü'nün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini (İslâm'ı) din edinmeyen kimselerle, zelil olup elleriyle (her yıl) cizye verinceye kadar savaşın.' (Tevbe, 9/29)

---

²⁸ **Sahih.** Ahmed (5/352) Muslim (1731) İbn Mace (2858) Tirmizi (1617)

Kimler Cizye Vermekle Müslüman Olmak Arasında Muhayyer Bırakılır?

Cizye vermekle Müslüman olmak arasında muhayyer bırakılmak açısından kâfirler iki kısma ayrılır:

1. Ehl-i Kitab ve Ehl-i Kitab hükmünde olan kâfirler. Ehl-i Kitab, Yahûdî ve Hıristiyanlardır. Ehl-i Kitab hükmünde olanlar ise Mecusîlerdir. Mecusîler İbrahim ﷺ'in sahifelerine, Dâvud ﷺ'in Zebur'una tâbi olduklarını iddia ederler.

2. Yahûdî, Hıristiyan ve Mecusîler dışında kalan kâfirler. Birinci kısım kâfirler (Yahûdî, Hıristiyan ve Mecusîler), cizye vermekle Müslüman olmak arasında muhayyer bırakılır. Çünkü yukarıda zikrettiğimiz *âyet ve hadîs* buna delâlet etmektedir. Rasûlüllâh ﷺ, cizye hususunda Mecusîlerin de Ehl-i Kitab gibi olduklarını beyan etmiştir.

Becale ﷺ'in rivayet ettiğine göre 'Abdurrahman b. 'Avf ﷺ, Rasûlüllâh ﷺ'in Hecer Mecusîlerinden cizye aldığını söylemiştir.²⁹

Yahûdî, Hıristiyan ve Mecusîler dışındaki kâfirler -cizye vermekle Müslüman olmak arasında muhayyer bırakılmaz. Onlardan sadece Müslüman olmaları kabul edilir. Çünkü Tevrat ve İncil'e tâbi olanlarla onların hükmünde olan kâfirler dışındaki kâfirlerin Müslümanlarla herhangi bir irtibat ve alâkası söz konusu değildir. Onlardan cizye kabul ederek onları İslâm devletinin hükmü altına almanın hiçbir manası ve faydası yoktur. Onlara şu âyetin hükmü tatbik edilir: **'Müşrikleri nerede**

---

²⁹ **Sahih.** Buhari (3157) Ahmed (1/190, 194) Ebu Davud (3043) Tirmizi (1586-87)

bulursanız öldürün. Onları yakalayın, onları hapsedin. Her gözetleme yerinde oturup onları gözetleyin. Eğer tevbe eder, namazı kılar, zekâtı verirlerse yollarını serbest bırakın. Muhakkak ki Allah çok affeden ve çok bağışlayandır.' (Tevbe, 9/5)

Şu hadîs-i şerif de onlara uygulanacak bu hükmü tasdik etmektedir: İbn Ömer radiyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **'Allah'tan başka hak ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şehadet, namazı ikame, zekâtı eda edinceye kadar insanlarla muharabe etmek bana emrolundum. Onlar bunları yapınca kanlarını ve mallarını benden korumuş olurlar. Ancak İslâm'ın hakkı mukabili olmak müstesna! İnsanların (gizli işlerinden dolayı olan) hesapları da Allah'a aittir.'**³⁰

Düşmanın İsabet Alan Zürriyetleri Onlara Tabidir

Sa'b b. Cusame radiyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem müşriklerin yurdunda kalıp isabet alan kadın ve zürriyetleri hakkında sordu. Sonra şöyle buyurdu: **"Onlar da onlardandır."**³¹

---

³⁰ **Sahih.** Buhârî (25) Muslim (22).

³¹ **Sahih.** Ahmed (4/38) Buhari (3012-13) Muslim (1745) Ebu Davud (2672) Tirmizi (1570)

Zaruret Dışında Kadınların, Çocukların, Din Adamlarının ve Savaşmayanların Öldürülmeleri Haramdır

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **“Sizinle savaşanlarla Allah yolunda siz de savaşın, fakat aşırı gitmeyin”** (Bakara 190) İbn Abbâs radiyallahu anhumâ bu ayet hakkında şöyle demiştir: “Kadınları, çocukları, yaşlıları, sizinle barış yapmak isteyenleri ve savaştan el çekenleri öldürmeyin buyruluyor. Bunu yaptığınız zaman aşırılık etmiş olursunuz.”³²

İbn Ömer ؓ'dan: ‘Rasûlüllâh ﷺ’in yaptığı savaşlardan birinde öldürülmüş bir kadın cesedine rastlandı. Bunun üzerine Rasûlüllâh ﷺ kadınların ve çocukların öldürülmesini yasakladı.’³³

el-Esved b. Serî’ ؓ’dan yapılan rivayete göre, Rasûlüllâh ﷺ şöyle buyurmuştur: **‘Savaşta çocukları öldürmeyin.’** Bunun üzerine ashab: ‘Ya Rasûlâllâh! Onlar müşriklerin evladı değiller midir?’ denince Rasûlüllâh ﷺ onlara şöyle uyarıda bulundu: **‘Sizin hayırlılarınız ve seçkinleriniz de müşriklerin evladı değiller midir?’**³⁴

Cihadda Fesad Yapmanın Kötülüğü

Muâz radiyallahu anh’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Gazâ (savaş) iki çeşittir. Biri Allah’ın vechini isteyerek, halifeye itaat ederek, değerli**

---

³² **Hasen.** Taberî, Tefsir (3/563); İbn Ebî Hâtim, Tefsir (1/495)

³³ **Sahih.** Buhârî (3015) Muslim (1744).

³⁴ **Hasen.** Ahmed (3/435); Hâkim (2/123) Ziyâ’u’l-Makdisî, el-Muhtare (2/201).

malından infak ederek, arkadaşına kolaylık göstererek ve fesattan kaçınarak savaşı ki, bu kişinin uykusu da, uyanıklığı da kendisine sevaptır. Övünmek, gösteriş yapmak, duyurmak için savaşan, halifeye karşı gelen ve yeryüzünde fesat çıkaran kişi de yaptığı savaştan yeteri derecede sevap alamadan geri döner.”³⁵

Ebû Hureyre radiyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Kim itaatten çıkar, cemâatten ayrılır ve bu şekilde ölürse cahiliyye ölümüyle ölmüş olur. Kim kör bir bayrak altında savaşır, benimsediği grubu için öfkelenir, grubuna davet eder veya grubuna yardım etmek için öldürülürse, cahiliye üzere öldürülmüş olur. Kim ümmetime karşı ayaklanır, iyisini kötüsünü ayırmadan vurur, mümin olandan sakınmaz, ahid sahibinin ahidini gözetmezse ne o bendendir, ne de ben ondanım.”**³⁶

Haksız Yere Cana Kıymanın Günahı

Allah Teala şöyle buyurmuştur: **“Sebepsiz yere adam öldürmenin yahut yeryüzünde fesad çıkarmanın karşılığı olmaksızın, kim bir kimseyi öldürürse, o, insanları topluca öldürmüş gibidir.”** (Maide 32)

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurmuştur: **“Mü'minlerin kanları eşittir. Onlardan en aşağı görülen biri bile düşmana eman verebilir, kafire karşılık Mü'min öldürülmez. Anlaşma yapılan kimse de ahidine vefa gösterdiği sürece öldürülmez. Her kim bir suç işlerse kendi aleyhine işlemiş olur. Her kim bir suç işler veya suçluyu**

---

³⁵ **Hasen.** Ahmed (5/234) Ebû Dâvûd (2515) Nesâî (4195) es-Sahîha (1990)

³⁶ **Sahih.** Muslim (1848).

koruyacak olursa Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti üzerine olur.”³⁷

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’e hangi günah daha büyüktür? Diye soruldu. Buyurdu ki: **“Seni yaratmış olduğu halde Allah’a denk edinmendir.”** “Sonra hangisi?” denildi. **“Yemeğine ortak olur korkusuyla çocuğunu öldürmendir”** buyurdu. “Sonra hangisi?” diye soruldu. **“Komşunun hanımıyla zina etmendir”** buyurdu.³⁸

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: **“İki müslüman kılıçlarıyla karşılaştıkları zaman ölen de öldüren de cehennemdedir.”** “Ey Allah’ın rasulü! Öldüreni anladık, peki ölen neden ateşte?” denildi. **“Çünkü o da kardeşini öldürmeye çalıştı”** buyurdu.³⁹

İbn Ömer radiyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Kişi, haram bir kana bulaşmadıkça dininde ferahlık üzere devam eder.”⁴⁰**

Yine şöyle buyurmuştur: **“Benden sonra birbirlerinizin boynunu vuracak kafirlere dönüşmeyin”⁴¹**

Bera b. Âzib radiyallahu anh’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Muhakkak ki, dünyanın son bulması, Allah katında bir müminin haksız yere**

---

³⁷ **Sahih.** Beyhaki Marife (12/190) Tahavi Şerhu Meani’l-Asar (5043) Sahihu’l-Cami (6666)

³⁸ **Sahih.** Buhari (4477) Muslim (86)

³⁹ **Sahih.** Buhari (31) Muslim (2888)

⁴⁰ **Sahih.** Buhari (6862)

⁴¹ **Sahih.** Buhari (121) Muslim (65)

öldürülmesinden daha hafiftir.⁴²

Ebu'd-Derda radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Allah dilerse her günahı bağışlar, ancak müşrik olarak ölen veya bir mümini kasten öldüren hariç"**⁴³

Ebu Said radiyallahu anh, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etti: **"Cehennemden bir parça çıkar ve konuşarak şöyle der: Bugün üç kişi ile görevlendirildim: Her bir zorba, Allah ile beraber başka bir ilâh edinen ve haksız olarak bir cana kıyan ile. Sonra onlara sarılır ve cehennemin alevleri içine atar."**⁴⁴

Cundub b. Abdillâh radiyallahu anh'den rivayet edilmiştir: **"İnsanın kokuşacak ilk organı karnıdır. Helalden başka bir şey yememeye gücü yeten bunu yapsın. Cennet ile kendisi arasında bir engel oluşmaması için bir avuç kan dökmemeye gücü yeten bunu yapsın."**⁴⁵

İbn Mesud radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **"Mümine sövmek fasıklık, onu öldürmek küfürdür."**⁴⁶

Es-San'anî, "Onu öldürmek küfürdür" ifadesi hakkında şöyle demiştir: "Müslümanı haksız yere öldürmenin küfür

---

⁴² **Sahih.** İbn Mace (2619) Sahihu't-Tergib (2438) Sahihu'l-Cami (5078)

⁴³ **Sahih.** Hakim (4/391) el-Elbani, Sahihu't-Tergib (2446)

⁴⁴ **Hasen.** Ahmed (3/40) İbn Ebi Şeybe (7/51) Taberani Evsat (1/103) es-Sahiha (2699)

⁴⁵ **Sahih.** Buhari (7152)

⁴⁶ **Sahih.** Buhari (5697) Muslim (64)

olduğuna delalet etmektedir. Müslümanı öldürmeyi helal sayan veya müslüman olduğu için onu öldüren kimse hakkında zahir olan budur. Ama başka sebeple çarpışmaya gelince, kastedilen inkar küfrü değıl, islam kardeşliğı ve iyiliklere karşı nankörlüğün kastedildiğı mecazi küfürdür. İşlenen günah sebebiyle kalpte oluşan hakka karşı körlüğün, kendisini küfre götürebileceğı için küfür denilmiştir. Yahut müslümanı öldüren bir kafirin yaptığı iş gibi bir iş yapması sebebiyle bu isim verilmiştir.”⁴⁷

İslam Şiarı Bulunan Beldeye Saldırmamak

Enes radiyallahu anh'den: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bir kavme savaş açacağı zaman sabahı beklemedikçe saldırmazdı. Ezan sesi işitirse saldırmaz, işitmezse saldırırdı.”⁴⁸

İntihar Etmenin Günahı

Cundeb b. Abdillan radiyallahu anh, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayet ediyor: “**Sizden öncekiler içinde bir adamda yara çıktı. Yara kendisini rahatsız etmeğı başlayınca bir bıçak alarak onu yardı. Derken kan dinmedi. Nihayet adam öldü. Bunun üzerine Allah Teâla: “Kulum canı hakkında beni geçti, Ben de ona cenneti haram ettim” buyurmuştur.**”⁴⁹

Sabit b. Dahhak radiyallahu anh, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: “**Mümine lanet etmek onu öldürmek gibidir. Bir mümini küfür ile suçlayan**

---

⁴⁷ Subulu's-Selam (4/189)

⁴⁸ **Sahih.** Ahmed (3/159) Buhari (2944) Muslim (382) İbn Hibban (4745)

⁴⁹ **Sahih.** Buhari (3463) Muslim (113)

onu öldürmüş gibidir. Kim kendisini bir şeyle öldürürse Allah kıyamet gününde ona o şeyle azap eder.”⁵⁰

Ebu Hureyre radiyallahu anh, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: **“Kim kendisini yüksek bir yerden atarak öldürürse o cehennem ateşinde ebedi ve kalıcı olarak kendini yükten atmaya devam edecektir. Her kim kendisini zehir içerek öldürürse o kimse de zehirini cehennem ateşinde ebedî ve daimi kalarak içecektir. Her kim kendisini bir demir parçası ile öldürürse, demiri elinde kendisine saplar bir hâlde cehennem ateşinde ebedî ve dâimi olarak kalacaktır.”⁵¹**

Sehl b. Sa’d radiyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem müşriklerle karşılaşarak harb etmişti. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem askerinin karargâhına, ötekiler de kendi karargâhlarına döndükleri vakit Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ashâbı arasında bir adam bulunuyordu ki, bu adam düşman ordusundan ayrılan bir asker görünce peşine düşüyor ve kılıcı ile (boynunu) vurmadan bırakmıyordu. Bunun üzerine ashâb: “Bu gün bizden hiç birimiz filân kadar yararlık gösteremedi” dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem; **“Dikkat edin, o adam muhakkak cehennemliktir.”** Buyurdu. Bunun üzerine cemaattan bir zât: “Ben daima onun yanında bulunacağım dedi ve hemen onunla birlikte çıktı. O durdukça bu da duruyor; o hızlandı mı bu da onunla beraber hızlanıyordu. Derken adam ağır şekilde yaralandı ve çabuk ölmek isteyerek kılıcının kabzasını yere, sivri ucunu da iki göğsünün arasına dayadı. Sonra kılıcının üzerine yüklenerek kendini öldürdü. Artık beraberinde giden zât da Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in huzuruna çıkarak:

---

⁵⁰ **Sahih.** Buhari (6652) Muslim (110)

⁵¹ **Sahih.** Buhari (5778) Muslim (109)

“Şehâdet ederim ki sen Allah'ın Resulüsün” dedi. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem: **“Ne o?”** deyince: “Demin cehennemlik olduğunu söylediğin adam yok mu, cemaat onun meselesini büyüttüler. Ben de onlara: “Ben sizin için onu ta'kib ederim” diyerek onu aramaya çıktım. Nihayet ağır surette yaralandı ve çabuk ölmek isteyerek kılıcının kabzasını yere, sivri ucunu da göğsünün arasına dayadı. Sonra da üzerine yüklenerek kendini öldürdü” dedi. O zaman Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şunları söyledi: **“Hakikatte bazen kişi cehennemlik olduğu halde görünürde ehl-i cennetin yaptığını yapar. (Bazen de) adam cennetlik olduğu halde insanların gözleri önünde cehennemliklerin yaptığını yapar.”**⁵²

Ashabu'l-Uhdud kıssası “İstişhad eylemi” adı verilen intihar saldırılarına şu sebeplerden dolayı delil olmaz:

1- Delikanlı sadece kendisinin öldürülmesini işaret etmiştir. Onunla beraber başkaları öldürülmemiştir. İstişhad eyleminde ise hem kendilerini hem de beraberlerinde suçsuz yahut öldürülmeleri caiz olmayan kafileri öldürmektedirler.

2- Kıssanın akışından bu delikanlının önceki ümmetlerden, kendisine ilham edilen “muhaddes” kimselerden olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: **“Şüphesiz sizden önceki ümmetlerde kendilerine ilham olunan “muhaddes” kimseler vardı. Şayet benim ümmetimde de öyle biri varsa o Ömer'dir”**⁵³

Delikanlının, kendisinin ancak ayrıntılı olarak anlattığı

---

⁵² **Sahih.** Buhari (2898) Muslim (112)

⁵³ **Sahih.** Buhari (3689) Muslim (2398)

şekilde öldürülebileceğini kesin bir ifadeyle söylemiş olmasını düşünen, bunun ancak kendisine ilham edilmesi ve kalbine vaki olması sebebiyle olduğunu anlar. Zira bu söz kişisel görüşle söylenemez. Nitekim el-Kurtubî, hadisin zor anlaşılan bazı bölümleriyle ilgili cevabında şöyle demiştir: “Kendisinin öldürülmesine yardım etmesi hakkında şöyle denilir: O öldürülmekten başka bir yolun olmadığını galip zannıyla anladıktan sonra veya Allah’ın onun kalbine koyduğu bilgi sebebiyle, onlara Allah’ın kendisi vesilesiyle ortaya koyacağı kerametın yolunu göstermiş, böylece insanların Müslüman olmaları ve bunu müşahade ederek hak dine girmeleri için üzerinde bulunduğú dinin doğruluğunu ortaya koymak istemiştir. Nitekim öyle de olmuştur.”⁵⁴

Bu ümmette muhaddes (ilham olunan) bir kimse olsaydı, o Ömer radiyallahu anh olurdu. Her kim başkalarında da bu özelliğın bulunduğú iddia ederse delil getirmesi gerekir.

3- Delikanlının kendisini öldürmenin yolunu göstermesinde, bu yaptığından dolayı meydana gelecek maslahat kesin idi. Durum, haber verdiğı gibi aynen gerçekleşti. Nitekim büyük bir maslahat meydana geldi ve insanlar Allah Azze ve Celle’ye kulluğá girdiler, tagutu reddettiler. Ama bugün sonuçlarını yalnız Allah Teala’nın bildiğı kötülükler meydana gelmiştir. Sonuçları böyle olan bir amel, delikanlının konumu sebebiyle insanların yaptıkları şeylerin aksine, insanlar üzerine kötülükleri musallat eden, bazı Müslümanların İslam dininden dönmesine sebep olan bir amelle kıyaslanabilir mi?

---

⁵⁴ el-Mufhim (7/425)

Saç ve Sakala Müsle Yapmanın Haramlığı

Müsle; savaşta öldürülen düşmanların organlarını kesmektir. İbn Abbas radiyallahu anhumadan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: **“Saç ve sakala müsle yapmanın Allah katında nasibi yoktur.”**⁵⁵

Atıcılığı Öğrendikten Sonra Terk Etmenin Günahı

Abdurrahman b. Şemmase'den: “Fukaym el-Lahmi, Ukbe b. Amir'e dedi ki: “Şu iki hedef arasında gidip geliyorsun. Hâlbuki sen yaşlandın ve bu sana meşakkat veriyor.” Ukbe radiyallahu anh dedi ki: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den işittiğim şu söz olmasaydı bunu yapmazdım.” Ravilerden Haris b. Yakub dedi ki: “İbn Şemmase'ye: “O nedir?” dedim. Şöyle dedi: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Atıcılığı öğrenip de sonra terk eden bizden değildir veya isyan etmiştir.”**⁵⁶

Harpte Hilenin Caiz Oluşu

Cabir radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Harp hiledir.”**⁵⁷

---

⁵⁵ **Hasen ligayrihi.** Taberani (11/41)

⁵⁶ **Sahih.** Muslim (1919) Ebu Avane (7494) Beyhaki (10/13) Taberani (17/318)

⁵⁷ **Sahih.** Ahmed (3/297) Buhari (3030) Muslim (1739)

Müslümanlar Lehine Casusluk

Cabir radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem hendek savaşıda: **“Kavmin haberini bana kim getirir?”** diye sordu. Zubeyr radiyallahu anh: “Ben” dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: **“Kavmin haberini bana kim getirir?”** diye tekrar sordu. Zübeyr radiyallahu anh yine: “Ben” dedi. Bunun üzerine Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: **“Her peygamberin bir havarisi vardır. Benim havarim de Zubeyr'dir”** buyurdu.⁵⁸

Müslümanlar Aleyhine Casusluk Yapanların Hükümü

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: **“Ey iman edenler! Kendi dışınızdakileri sırdaş edinmeyin. Çünkü onlar size fenalık etmekten asla geri durmazlar, hep sıkıntıya düşmenizi isterler. Gerçekten, kin ve düşmanlıkları ağızlarından (dökülen sözlerinden) belli olmaktadır. Kalplerinde sakladıkları (düşmanlıkları) ise daha büyüktür. Eğer düşünüp anlıyorsanız, ayetlerimizi size açıklamış bulunuyoruz.”** (Al-i İmran 118)

Münafıkların Müslümanlara ait haberleri taşıdıkları sahabe tarafından biliniyordu. Bunun en açık örneği Hatıb b. Ebi Beltea kıssasıdır. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem halkı ahdi bozduğu için Mekke'yi Fethetmeye niyetlenmişti. Müslümanlar düşmana karşı hazırlık yaptığı zaman Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Allah'ım! Haberimizi onlardan sakla” diye dua etti. Hatıb, Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem gaza niyetini bildiren bir mektup yazarak, Kureyş'li bir

---

⁵⁸ **Sahih.** Ahmed (3/307) Buhari (2846) Muslim (2415)

kadın ile Mekke halkına gönderdi. Allah rasulünü bundan haberdar etmişti. Bunun üzerine kadının peşinden bir grup sahabe göndererek mektubu getirtti.

Ali radiyallahu anh anlatıyor: “Nebî sallallahu aleyhi ve sellem beni, Zübeyr ve Mikdâd'ı gönderip şöyle buyurdu: **“Haydi, gidin, Ravdatu Hah adlı mevkiye vardığınızda bir kadın göreceksiniz. Onda bir mektup var, elinden onu alın getirin!”** Bu emir üzerine yola revan olduk; atlarımızı koşturarak kadına Ravda'da yetiştik ve dedik ki: “Haydi mektubu çıkar!” Kadın: “Bende mektub falan yoktur” deyince, şöyle dedik: “Ya mektubu çıkartıp verirsin ya da elbiselerini soyup mektubu biz senden zorla alırız.” Bunun üzerine kadın mektubu saç bağından çıkartıp verdi. Onu hemen alıp Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e götürdük. İçerisinde şunlar yazılı idi: “Hâtib b. Ebî Beltaa'dan Mekke'deki müşriklerden birtakım insanlara.” Bu mektubu Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in (savaş hazırlığı ile ilgili) bazı işlerini onlara (müşriklere) bildiriyordu. Şöyle buyurdu: “Ey Hâtib! Bu nedir!” Cevap verdi: “Ey Allah'ın Resulü! Bana kızmakta acele etme! Sana anlatayım. Biliyorsunuz ki ben Kureyş arasında akrabası olmayan biriyim. Kendilerinden de değilim, yabancıyım. Seninle bulunan muhacirlerin de orada akrabaları vardır ki onların malları ve ailelerini korurlar. Fakat benim malımı ve ailemi orada koruyacak kimsem yoktur. Onun için onlardan dost edinmek istedim; yoksa bu işi ben kâfir olduğum ya da dinimden döndüğümünden, ya da İslâm'la müşerref olduktan sonra haşa küfre rıza gösterdiğimden dolayı yapmış değilim. Böyle bir şeyi aklımdan bile geçirmiş değilim.” Bunun üzerine şöyle buyurdu: **“Bakınız bu (adam) size doğruyu söyledi.”** Ömer radiyallahu anh fırlayıp dedi ki: “Beni bırak da bu münafığın boynunu vurayım.” Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“O, Bedir'de bulunmuştur, ne biliyorsun belki Allah Bedir ehline muttali olup da söyle buyurmuştur: “İstediğinizi yapın, sizi bağışladım.”** Bunun üzerine Allah şu âyeti inzal buyurdu: **“Ey iman edenler! Benim**

de sizin de düşmanınız olan kimseleri dostlar edinmeyin!”
(Mümtebine, 1).⁵⁹

Bu kıssada delil olan kısım, Ömer radiyallahu anh'ın Müslümanların aleyhinde müşriklere haber yollayan kimse hakkında “münafık” ithamında bulunmasıdır. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, böyle bir fiilin nifakla nitelenmesine karşı çıkmamış, lakin fiil ile fail arasında ayırım yaparak Hatib radiyallahu anh'ın bunu küfürden dolayı yapmadığını açıklamıştır.

Âlimler buradan casusun hükmünün öldürölmek olduğunu çünkü casusun münafık olduğu hükmünü çıkarmışlardır. Allah'ın düşmanları hesabına casusluk yalnızca haberleşme cihazlarıyla yapılan bir şey değildir, düşün! Şüphesiz bu ondan daha kapsamlı bir şeydir. Buna Müslümanların içtimai, iktisadi ve sair hayatlarına zarar verecek haberleri taşımak dâhildir. Müslüman toplum hakkında küçük bir ayrıntının nakledilmesi, müşriklerin Müslümanların durumu hakkında bilgi sahibi olarak zayıf noktaları öğrenmelerini, böylece tahribatlarını kolaylaştıracaktır. Onların haber taşınmasında elleri vardır ve onlar düşmanın müslümanlar arasında fesatçılık yapmasına hizmet ederler.

Abdullah b. Amr radiyallahu anhuma'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Bize karşı silah taşıyan ve bize karşı yol gözcülüğü yapan bizden değildir.”**⁶⁰

---

⁵⁹ **Sahih.** Buhari (3007) Muslim (2494)

⁶⁰ **Sahih.** Ahmed (2/183, 224) Abdurrazzak (9/278, 10/160) Ebu'l-Abbas el-Asam, Cüz (57)

Cihad'ın Sonuçları

Esirlik

Cihad'ın en bariz neticelerinden biri esir almaktır. Alınan esirler çocuk veya kadın olursa, bunlar hükmen köle olurlar. Alınan esirler baliğ erkekler olursa köle sayılmazlar. Onlar halifenin hükmüne tabidirler; halife köle olmalarına hükmederse köle olurlar. Aksi takdirde hür olurlar.

Esirlerle İlgili Hükümler

Halife, esirlere öldürmek, karşılıksız olarak serbest bırakmak, fideye karşılığı serbest bırakmak veya köleleştirmek hükümlerinden birini uygular. Halife, maslahatın gerektirdiği hususlardan birini seçer. Esirlerin karşılıksız veya fideye alınarak serbest bırakılabileceğine şu ayet delâlet etmektedir: **‘(Savaşta) kâfirlerle karşılaştığınızda hemen onların boyunlarını vurunuz. Nihayet onları tamamen (kırp) yendiniz mi (esir edin ve) bağı sıkı tutun. Bundan sonra da (esirleri) ya bir lütuf olarak (karşılık almadan salıverin) ya da bir fideye (alarak bırakın). Ta ki harb'e katılan düşman harb silahları gibi ağırlıklarını bıraksın.’** (Muhammed, 47/4)

Esirlerin öldürülebileceğine delâlet eden ayet şudur: **‘(Kâfirlere karşı) yeryüzünde kesin bir zafer elde edinceye kadar hiçbir peygambere esirler alması yakışmaz. Siz dünyanın geçici menfaatlerini istiyorsunuz. Oysa Allah sizin için ahiret'i istemektedir. Allah üstün ve hikmet sahibidir.’** (Enfâl, 8/67)

Esirlerin köleleştirilebileceği ise sünnet'le sabit olmuştur. Çünkü Peygamber ﷺ Hayber savaşında, Kureyza gazvesinde

ve Huneyn savaşında aldığı esirleri köleleştirmiştir.

‘Abdullah b. Ömer ؓ şöyle rivayet ediyor: ‘Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem’e karşı (önce) Nâdiroğulları, sonra Kurayzaoğulları savaş açtılar. Bunun üzerine Rasûlullâh ؓ Nâdiroğullarını yerlerinden sürüp çıkardı. Kurayza’yı ise yerinde bıraktı ve onlara (bir şey almamak suretiyle) lütfetti. Nihayet bunun ardından Kurayza da (ahdini bozarak) savaş açtı. Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem de onların erkeklerini öldürdü, kadınlarını, çocuklarını ve mallarını Müslümanlar arasında paylaştırdı.’⁶¹

Peygamber ؐ, Hevazin kabilesinin erkeklerini esir aldı. Bunlar taksim edildikten sonra Hevazin kabilesinden bir heyet Müslüman olarak Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem’e geldiler. Mallarını ve esirlerini geri almak istediler. Rasûlullâh sallallahu aleyhi ve sellem onlara lütfederek esirlerini karşılıksız olarak geri verdi.⁶²

‘İyas b. Seleme, babasından şöyle rivayet etmiştir: ‘Müslümanlar bir grup esir getirdiler. Onların içinde Benî Fezare kabilesinden bir kadın da vardı. Rasûlullâh ؓ o kadını Mekke ahalisine gönderdi de ona mukabil Mekke’de esir tutulan bir grup Müslümanı kurtardı.’⁶³

Kölelik ve Hikmeti

Esirlerin köleleştirilmesinin bir sebebi de kâfirlerin elinde bulunan müslüman esirlere karşılık olması, kâfirlere karşı bir

---

⁶¹ **Sahih.** Buharî (3804) Muslim (1766).

⁶² **Sahih.** Buhârî (2963).

⁶³ **Sahih.** Muslim (1755, 1763).

silah olmasıdır. O halde Müslümanların bu silaha sahip olmaları gerekir. Bu bir zarurettir. Çünkü Müslümanların esirlerini köleleştiren düşmanların bulunduğu kabul edilir. Kölelerle ilgili olan milletlerarası kanun ve kaidelerin misillemeyi kabul edeceği malumdur. Bu silahı ortadan kaldırmak veya kullanmamak müslümanlara zarar verir; yani müslümanların aldığı esirleri köleleştirmemesi veya köleleştirmesinin yasak olması Müslümanlar için zararlıdır. Çünkü kâfirler bu silahı kullanmaktadırlar. Müslümanlar esirleri köleleştirmezse, bu silah sadece kâfirlerin elinde olur; kâfirlerin cüret ve cesaretleri artar. Aldıkları Müslüman esirleri köleleştirerek Müslümanlara karşı kullanırlar. Fakat aynı silahın Müslümanlarda da bulunduğunu bilirlerse mesele değişir.

Günümüzde Köleliğin Hükmü ve Durumu

Savaş esirlerine köle muamelesi yapılması halen devam etmektedir. Bu hususta imam (devlet başkanı) Müslümanların genel maslahatını gözeterek karar verir. Bu, imamın takdirine bırakılan şer'î bir hükmüdür. Ancak uzun bir zamandan beri bu hükmün uygulama sahasından çıkarıldığı görülmektedir. Devlet başkanı bu hususta kanun çıkarabileceği, olağanüstü hal ilan edebileceği gibi, bu unvan altında dilediği kanunu çıkarabilir. İşte tıpkı bunun gibi müslümanların idarecisi de belli yetkileri mer'iyete bırakıyor ki -şeriat bunları onun yetkisine bırakmıştır- zaruret halinde onlardan istifade etsin, lüzumlu olduğu kadar mer'iyete soksun. Esirleri köleleştirme, esirleri öldürme, kâfirlerin ağaçlarını kesme, evlerini yakma ve benzeri hükümlerde imam, müslümanların maslahat ve yararını gözetir.

Bilinmesi gereken hususlardan biri de şudur: Bu zimmetten sonra dahi esir düşmeden önce Müslüman olan kâfir öldürülmez, onun kendisi ve ailesi köleleştirilmez. Şu ayetler bunu delâlet eder: **'Eğer tevbe eder, namazı kılar, zekâtı verilerse yollarını serbest bırakın.'** (Tevbe, 9/5)

‘Eğer tevbe eder, namaz kılar, zekât verilerse, dinde sizin kardeşlerinizdir.’ (Tevbe, 9/11)

Şüphe yok ki kardeşlik, kardeşlerinin canlarını, mallarını, çocuklarını korumayı gerektirir. Zira bunlar Müslümanların eline esir düşmeden önce Müslüman olmuşlardır.

Ganimetler ve Eslab

Ganimet, harp ehlinden zorla alınan -menkul veya gayr-i menkul- maldır. Bu malın savaş esnasında veya savaştan sonra alınması durumu değiştirmez. Eslab ise öldürülen adamın yanında bulunan malı, silahı, parası ve bineğidir.

Ganimetlerin Hükmü

Alınan ganimetler beş parçaya ayrılır. Bunlardan 4/5’ü savaşanlar arasında taksim edilir. Peygamber ﷺ zamanında savaşa yaya olarak katılana 1 pay, savaşa süvari olarak katılana 2 pay verilirdi.

İbn Ömer ؓ şöyle rivayet ediyor: ‘Rasûlullah ﷺ ata 2 pay, sahibine 1 pay verdi.’⁶⁴

Yine ‘Abdullah b. Ömer şöyle rivayet ediyor: ‘Peygamber ﷺ Hayber günü at için 2 pay, atın sahibi için 1 pay verdi.’⁶⁵

Savaş usûlleri, savaş şartları, savaş araç ve gereçleri değişmiştir. Araçlar ve savaşçılar arasındaki farklılık dikkate alınmalı, ganimet buna göre uygun şekilde dağıtılmalıdır. Önceki savaşlardaki süvari ile yaya arasındaki fark düşünülmeli ve en düşük derecedekine en yüksek derecedekinin aldığıının 1/3’i verilmelidir. Her durumda ganimetin 4/5’ünü – Rasûlullah

---

⁶⁴ **Sahih.** Buhârî (2863).

⁶⁵ **Sahih.** Buhârî (3988) Muslim (1762).

sallallahu aleyhi ve sellem'in yaptığı gibi - savaşanlara dağıtmak gerekir. Bununla beraber savaş şartları, savaş aletleri ve savaşanlar arasındaki farklılık dikkate alınmalıdır. Savaşanlara, hisselerini ilaveli maaş şeklinde vermekte de hiçbir sakınca ve mani yoktur. Burada önemli olan, ganimet mallarının devlete ait olmadığının bilinmesidir.

Ganimetin beşte birine gelince, o ayet-i kerimede belirtilen yerlere dağıtılır: **İyi bilin ki (kâfirlerden) ganimet olarak ele geçirdiğinizin beşte biri Allah'a, Rasûlü'ne, Rasûl'ün akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolculara aittir.'** (Enfâl, 8/41)

Ayette geçen Allah'a aittir ibaresinden maksat, Allah'ın onlarda dilediği şekilde hükmetmesidir. Rasûlü'ne aittir sözünden maksat, beşte birin taksim ve dağıtımın Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e ait olmasıdır. Rasûl'ün akrabalarından maksat, zekât hakkı olmayan Benî Hâşim ve Benî Muttalib'dir. Yetimlerden maksat, babası ölen ve on beş yaşından küçük olanlardır. Çocuk baliğ olduğunda yetimlik sıfatı kalkar.⁶⁶ Yolculardan maksat, malından ve servetinden uzak bulunan ve nafakası tükenenlerdir.

Eslâb'ın Hükümü

Öldürülen kişinin yanında bulunan her şey -onu öldüren kişi ganimetten pay alacak şartlara sahipse- öldüren kişiye aittir.

Ebu Katade radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: **'Her kim bir düşmanı öldürür ve öldürdüğüne dair beyyinesi de olursa, öldürdüğü kimsenin elbise, silah ve diğer eşyaları onundur.'**⁶⁷

---

⁶⁶ **Hasen.** İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan: Ebû Dâvud (2873).

⁶⁷ **Sahih.** Buhârî (3142) Muslim (1751)

Fe'y

Fey Müslümanların savaşmaksızın düşmanlardan aldığı -menkul veya gayr-ı menkul- maldır. Yüce Allah, Benî Nâdir Yahûdîleri'nin malları hakkında şöyle buyurmuştur: **‘(Ey mü'minler!) Onların (Yahûdîlerin) mallarından Allah'ın peygamberine verdiği fe'y için siz ne at ne de deve(ye binip) koşturmadınız. Lakin Allah, peygamberlerini dilediği kimselere karşı musallat eder(ek üstünlük verir). Allah her şeye kadirdir.’** (Haşr 59/6)

Ganimet savaş neticesinde elde edilen mal, fe'y ise savaşmaksızın Müslümanların eline geçen maldır.

Fey'in Hükümü

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: **‘Allah'ın o şehirler halkından Rasûlü'ne verdiği fey (cinsinden ganimet, cizye, haraç gibi diğer vergiler) Allah'a, Rasûl'e, Rasûl'ün akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolculara aittir.’** (Haşr, 59/7)

Ömer ؓ, Fey hususunda Peygamber ﷺ'in uygulamasını şöyle anlatmaktadır: ‘Benî Nâdir malları, Allah'ın kendi Rasûlü'ne fey olarak tahsis ettiği şeylerdendir. Müslümanların at sürerek, deve koşturarak savaş ile elde ettikleri ganimetlerden değildir. Bu cihetle Benî Nâdir malları Rasûlüllâh ﷺ'e mahsus idi. Rasûlüllâh ﷺ, ailesinin bir senelik geçim sarfiyatını bundan temin ederdi. Bundan geri kalanını da Allah yolunda savaş hazırlığı olarak atlara ve silahlara sarf ederdi.’⁶⁸

Fe'y malları, *murtezikaya* (ölen mücahidlerin aile

---

⁶⁸ **Sahih.** Buhârî (2748) Muslim (1757).

efradına) verilir. Bu mücahidlerin savaşta ölmesi şart değildir. Fe'y malları âlimlere ve benzeri kişilere verilir. Çünkü ümmet bunların çalışmalarına muhtaçtır. Bunların, hayatta iken nafakaları kendilerine vacip olan yakınlarına da onlar öldükten sonra fe'y malından nafaka verilir.

Cizye

Cizye kelimesi, ceza kökünden gelmektedir. Bu ise hem sevap hem de azap anlamına gelir. Burada söz konusu olan cizyenin şer'î anlamıdır ki bu, Ehl-i Kitâb ve Ehl-i Kitab hükmünde olanların İslâm devletine verdikleri maldır. Onların cizye vermelerinin amacı, Müslümanlarla savaşmamak ve Müslümanların himayesine girmektir. Bu da belli şartlar, kaideler ve kurallar dahilinde olur.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **'Ehl-i Kitab'dan Allah'a ve ahiret gününe inanmayan Allah ve Rasûlü'nün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini (İslâm'ı) din edinmeyen kimselerle zelil olup elleriyle (her sene) cizye verinceye kadar savaşın.'** (Tevbe, 9/29) 'Elleriyle cizye vermek'ten maksat, kendi istekleriyle vermeleridir. Zelil olarak ibaresinden maksat ise Müslümanların hükümlerinin onlara da icra edilmesidir.

Ehl-i Kitab, Müslümanlarla birlikte fikir hürriyeti içinde yaşadığı takdirde, İslâm'ın hakikati onlara daha iyi anlatılabilir. Bu durum ise İslâm devletinin Ehl-i Kitâb'ı himayesine almasıyla mümkün olabilir. İslâm devleti, onları korumak, onlara din hürriyeti vermek, muhtaç duruma düşenlerine yardım etmek kaydıyla bu cizyeyi alır.

Cizyenin Şartları

a. Cizye akdini yapanlar Ehl-i Kitâb olmalıdır: Yani cizye akdini yapanların Yahûdî, Hristiyan veya Ehl-i Kitâb hükmünde olan Mecûsîlerden olması gerekir. Mecûsîler (ateşperestler) Ehl-i Kitâb hükmünde olduğu gibi İbrahim عليه السلام'ın sahifelerine veya Dâvud عليه السلام'ın Zebur'una göre amel ettiğini söyleyenler de Ehl-i Kitâb hükmündedirler.

Ömer رضي الله عنه, Mecûsilerden cizye almak istememiş, fakat 'Abdurrahmân b. 'Avf, Rasûlüllâh ﷺ'in mecûsilerden de Ehl-i Kitâb gibi cizye alınabileceğini söylediğini bildirince, Mecûsilerden cizye almıştır.⁶⁹

b. Cizye akdi yapanlar ile Müslümanların idarecisi arasında icap ve kabul olmalıdır. Müslümanların idarecisi veya onun vekili, cizye akdi yapanlara: 'Şu kadar cizye vermeniz, İslâm'ın hükümlerine boyun eğmeniz şartıyla İslâm ülkesinde oturmanıza izin veriyorum' demelidir. Onlar da: 'Bunları kabul ediyoruz' demelidir.

c. Cizyenin miktarı, zengin ve fakirlerden ne kadar alınacağı tayin edilmeli, kabul de buna uygun olmalıdır.

d. Cizye akdi için belli bir zaman tayin edilmemiş olmalıdır. Meselâ cizye akdi, bir yıl ve benzeri gibi bir zamanla sınırlandırılmamalıdır. Çünkü bu bir akiddir ve bununla savaşa, kan akıtılmasına engel olunur. Bu nedenle de - diğer İslâmî akidlerde olduğu gibi - cizye akdinin vakitle sınırlı olması caiz olmaz.

---

⁶⁹ **Sahih.** Buhârî (2978)

Cizye Alınan Kimselerde Bulunması Gereken Şartlar

Allah Teala şöyle buyurmuştur: ‘Ehl-i Kitâb’dan Allah’a ve ahiret gününe inanmayan, Allah ve Rasûlü’nün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini (İslâm’ı) din edinmeyen kimselerle zelil olup elleriyle (her sene) cizye verinceye kadar savaşın.’ (Tevbe, 9/29)

Bu ayet, cizye’nin, sadece savaş ehli mükelleflerden alınacağına delâlet eder. Böylece kadınlar cizyeden muaf olurlar, çünkü onlar savaş ehli değildir. Köleler de cizyeden muaf olurlar. Çocuklar ve deliler de -mükellef olmadıklarından- cizyeden muaf olurlar. Ömer rahme, valilerine: ‘Çocuklar ve kadınlardan cizye almayın’ diye mektup göndermiştir.⁷⁰

Cizyenin Sınırları

Malî durumu normalin altında olan kişiden, senelik olarak en az 1 dinar cizye alınır. Malî durumu normal olan kişiden, senelik olarak 2 dinar, malî durumu normalin üstünde olan kişiden ise 4 dinar alınır. 1 dinardan fazla cizye almak -kişi zenginse- müstehabdır. Kişinin ödemesi gereken cizye miktarı dinardır. Kişi zengin veya orta halli olduğu halde 1 dinardan fazla veremeyeceğini söylerse, onun sözüne itibar edilir. Çünkü üzerinde anlaşılan miktar 1 dinardır. Ancak imamın, cizye ehlinin üzerine oradan gelip geçen Müslümanları misafir etme; yiyecek ve yatacak verme sorumluluğunu yükleme yetkisi vardır.

Mu‘âz rahme’dan şöyle rivayet edilmiştir: ‘Rasûlullah rahme, Mu‘âz

---

⁷⁰ **Sahih mevkuf.** Beyhakî (9/195) İbn Ebî Şeybe (6/429).

ﷺ'ı Yemen'e vali olarak gönderdiği zaman her buluğa ermiş kimseden bir dinar cizye almasını veya bir dinar değerinde Meafir bezinden (Yemen'de dokunan elbiselik bez) almasını emretti.⁷¹

Eslem'den şöyle rivayet edilmiştir: 'Ömer b. Hattâb ﷺ, kişi başına senelik cizye olarak dört dinar veya kırk dirhem tayin etti. Ayrıca memleketlerine gelen Müslümanları üç gün misafir etmelerini de şart koştu'.⁷²

Müslümanların Haklarından Cizye Akdi Sıralamasına Dair Meseleler

Cizye akdi dört şeyi içerir ve cizye ehli onları yerine getirmek zorundadır:

1. Cizye ehli cizyeyi, Müslümanların halifesiyle anlaştıkları şekilde -bir dinar veya daha fazla- ödemelidir.

2. Cizye ehline, Müslümanlarla haramlığı hususunda ittifak ettikleri -zina gibi- konularda şer'î kanunların uygulanması gerekir. İbn Ömer radiyallahu anhuma'dan gelen rivayete göre Peygamber ﷺ, Yahûdîlerden zina eden bir erkek ve kadını recmetmiştir.⁷³

Yine aynı nedenle cizye ehli faiz alıp vermekten men edilir. Çünkü onlar bu davranışların hem kendi dinlerinde, hem de İslâm dini'nde haram olduğunu bilmektedirler. Ancak cizye ehlinin dinlerinde haram olmayan hususlarda - meselâ içki gibi -

---

⁷¹ **Sahih.** Ebû Dâvud (3038).

⁷² **Sahih mevkuf.** Mâlik, (1/379).

⁷³ **Sahih.** Buharî (6433) Muslim (1699).

onlara İslâmî hükümler tatbik edilmez. Ancak onlar kendi istekleriyle kâdiya gelip: ‘Bizim aramızda İslâm Şeriatı ile hükmet’ derlerse, mesele değişir.

3. İslâm Dini’ni, ancak hayırla yad etmeleri gerekir. Kur’ân’a muaraza yapmaya kalkışılırsa veya Peygamber ﷺ’i şanına yakışmayan bir şekilde nitelerlerse veya Allah’ın Şeriatı’na saldırırlarsa, tâzir cezasına çarptırılırlar. Eğer muahede şartlarında böyle şeyler yapabileceklerine dair maddeler bulunuyorsa, muahedeleri iptal edilir. İslâm aleyhine - fiilî veya sözlü- gizli birtakım işlere girdikleri ortaya çıkarsa, onlarla Müslümanlar arasında bulunan zimmet akdi kalkar. Ancak akidelerini açıklamak niyetiyle söyledikleri sözler bundan müstesnadır. Meselâ onlar: ‘Bizim kitaplarımız Kur’ân’ın Allah Kelâmı olmadığını, Muhammed’in, Allah’ın Rasûlü olmadığını söylüyor’ deseler, onlarla Müslümanlar arasındaki zimmet akdi bozulmaz. Çünkü onlar: ‘Biz böyle diyoruz’ demiyorlar; kitaplarının böyle dediğini söylüyorlar. Biz onların bu husustaki inançlarının batıl olduğunu biliyorsak da bundan ötürü aradaki zimmet akdi bozulmaz.

4. Müslümanların zararına bir şey yapmayacaklar, kâfirlerin casusunu evlerine almayacaklar, kâfir savaşçılara yardım etmeyeceklerdir. Üzerinde ittifak edilen cizye’yi vermemelik ederlerse ve bu da bir dinardan daha fazla ise Allah ve Rasûlü hakkında kötü şekilde konuşurlarsa, Müslümanlar aleyhine kâfir savaşçılara yardım ederlerse zimmet akdi ortadan kalkar.

Zimmet Akdiyle Vacip Olan Riâyet ve Himâye

Peygamber ﷺ, kâfirlerle savaşmak üzere bir kumadan tayin ettiğinde ona şöyle derdi: **‘Eğer onlar Müslüman olma teklifini kabul etmezlerse, onlardan cizye vergisi iste. Şayet**

onlar bu cizyeyi vermek hususunda sana icabet ederlerse, sen onlardan bunu kabul et ve onlarla savaşmayı bırak.⁷⁴

Ömer (Ebû Lu'lu tarafından vurulduktan sonra) şöyle demiştir: 'Ben, benden sonraki devlet başkanına: Allah'ın zimmetiyle ve Rasûlü'nün zimmetiyle, Kitâb ehline verilen taahhütlerin onlara tastamam yerine getirilmesini, onların önünde haklarının korunması yönünde muharebe edilmesini ve onların ancak takat getirebilecekleri miktar cizye ile mükellef tutulmalarını vasiyet ediyorum.'⁷⁵

Onların mevcut kiliseleri yıkılmaz. Onların kiliselerinde yaptıkları ayinlere hiçbir şekilde müdahale edilmez. Açıktan yapmadıkça ve onlarla gururlanmadıkça içki ve domuzlarına dokunulmaz.

Peygamber ﷺ'in Necran hristiyanları ile akdettiği sulh anlaşmasında şu ibareler de bulunmaktaydı: Onların mallarına, canlarına, dinî hayat ve tatbikatlarına, ailelerine, mabedlerine - ve az olsun çok olsun onların mülkiyetinde bulunan her şeye şamil olmak üzere- Allah'ın himayesi, Rasûlüllâh Muhammed'in zimmeti Necranlılar ve onlara bağlı etrafındakiler üzerine bir haktır. Hiçbir piskopos kendi dinî vazife mahalli dışına, hiçbir papaz papazlık vazifesini yaptığı kilisenin dışına, hiçbir rahip içinde yaşadığı manastırın dışında başka bir yere alınıp gönderilmeyecektir. Almış oldukları ödünçlerde hiçbir faiz söz konusu olmayacaktır. Bu itaat ediş ve tâbi oluşlarından önce cahiliyet dönemindeki kan davaları kaldırılmıştır. Onlar ne toplanıp bir araya getirilecekler ve ne de kendileri öşür vergisine tâbi tutulacaklardır. Onların toprakları üzerine hiçbir askerî birlik ayak basmayacaktır. Onlardan herhangi biri alacağını talep

---

⁷⁴ **Sahih.** Muslim (1731).

⁷⁵ **Sahih.** Buhârî (2887).

ettiğinde onlar arasında bir eşitlik kurulacaktır. Onlar ne zulmedecekler ve ne de kendileri zulme uğrayacaklardır.

Yapılan zimmet akdi her Müslüman için geçerli ve daimidir. Müslümanlardan -halife de dahil- hiç kimse zimmet akdini feshedemez; bu akid -zimmîler akdi bozmadıkça veya akde aykırı hareket etmedikçe- ebedîdir.

Anlaşmayı Bozanlar Bizden Değildir

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: **“Bir ümmetin, bir ümmetten sayıca daha çok olması dolayısıyla, aranızdaki yeminleri hile kılarak, ipini iyice büktükten sonra bozan kadın gibi olmayın. Zira Allah, bununla sizi imtihan etmektedir. Kıyamet günü de, üzerinde ihtilaf ettiğiniz şeyleri size elbette açıklayacaktır.”** (Nahl 92)

“Mücahid, bu âyet-i Kerimeyi şöyle izah etmektedir: Cahiliye döneminde insanlar birbirleriyle anlaşma yapıp taraftarlar edinirlerdi. Anlaşmayı yaptıktan sonra, kendileriyle anlaşma yaptıkları topluluklardan daha güçlü ve sayıca da daha çok olanlarını bulunca, öncekilerle olan anlaşmalarını bozup o güçlü ve sayıca çok olanlarla anlaşma yaparlardı. Böylece, kendileriyle daha önce anlaşma yaptıkları insanları, Allaha söz verdikleri halde aldatmış olurlardı. Allah Teâlâ onların bu hallerini, ipliğini iyice eğirdikten sonra onu tekrar çözen kadının haline benzetmiş ve Müslümanlara, yaptıkları anlaşmayı, başkalarına yaranmak için bozmamalarını emretmiştir.”⁷⁶

Müslümanın harp halinde olmayan kâfirlerden birine,

---

⁷⁶ Taberi (17/284)

bedenine vurarak, öldürerek veya başka bir şekilde saldırması haramdır.⁷⁷

Abdullah b. Amr radiyallahu anhuma'dan Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Kim bir anlaşılmalı (kâfiri) öldürürse cennetin kokusunu alamaz. Hâlbuki cennetin kokusu kırk senelik mesafeden duyulur.”**⁷⁸

Hişam b. Hâkim b. Hizam Şam'daki Nabitalara uğrayıp onları güneşte ayakta bekletildiklerini gördü. “Mesele nedir?” diye sorunca, “Cizyeyi vermediler” dediler. Dedi ki: “Şehadet ederim ki, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu duydum: **“Muhakkak ki Allah dünyada insanlara azab edenlere azap eder.”**⁷⁹

İmam Ahmed ve Nesai, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından birinden, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir: **“Zimmet ehlinde birini öldüren, cennetin kokusunu dahi alamaz.”**⁸⁰

Müslümanın, harbî olmayan kâfirlerden birini alışverişte aldatması veya haksız yere mallarından bir şey alması

---

⁷⁷ Bkz.: el-Veciz (2/201, 202) ez-Zevacir (403) Mevahibu'l-Celil (3/360)

⁷⁸ **Sahih.** Buhari (3166)

⁷⁹ **Sahih.** Muslim (2613)

⁸⁰ **Sahih.** Ahmed (4/237, 5/369) Nesai (4763) Elbani Gayetu'l-Meram (450)

haramdır ve onlara emanetlerini iade etmesi vaciptir.⁸¹

Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu sabit olmuştur: **“Dikkat edin! Kim bir anlaşmalıya zulmederse, onun hakkından eksiltirse, gücünün üstünde yük yüklerse veya rızası olmadan ondan bir şey alırsa kıyamet günü ondan ben davacı olurum!”**⁸²

Müslümanın harbî olmayan kâfirlerden birini sözle kötölemesi, onlara yalan söylemesi haramdır. Zira Allah Teâlâ'nın şu kavli umumidir: **“İnsanlara iyi (söz) söyleyin”** (Bakara 83)⁸³ Hatta onlara yumuşak söz söylemesi, onunla sevgi izharı olmayacak şekilde ve onlara zillet gösterip onları Müslümana tercih etmeyecek şekilde bütün güzel ahlaklar ile muhatap olması gerekir.

El-Karafi zimmet ehline iyilik kaidesi ile onlara sevgi kaidesi arasındaki farkı açıklarken şöyle demiştir: “İçten sevgi olmaksızın emredilen yumuşaklık; zayıflarına rıfk ile davranmak, fakirlerinin ihtiyaçlarını gidermek, açlarını doyurmak, çıplaklarını giydirmek, onlara korku ve zillet yoluyla değil, lütuf ve merhamet yoluyla yumuşak söz söylemek, komşuluklarında verdikleri ezaları izale etmeye yetecek güç bulunduğu halde, onlara korku ve saygıdan değil, lütuf olarak eziyetlerine tahammül etmek, onların hidayeti ve saadet ehlinden olmaları için dua etmek, dinleri ve dünyaları ile ilgili bütün meselelerinde nasihat etmek, biri onlara eziyet ettiğinde

---

⁸¹ bkz.: Abdurrazzak (6/91-94) Fetava'l-Lecneti'd-Daime (2/73)

⁸² **Sahih.** Ebu Davud (3052) Beyhaki (9/205) Mekasidu'l-Hasene (1044) es-Sahiha (445)

⁸³ Bkz.: Şeyh Abdulaziz b. Baz Fetava (3/1047)

gıyaplarında onları korumak, mallarını, ailelerini, ırzlarını ve bütün hukuk ve maslahatlarını korumak, onlardan zulmün giderilmesinde ve haklarının onlara ulaştırılmasında yardım etmek, düşmanına en üstününden en düşüğüne bütün iyilikleri yapmak, bütün bunlar üstün ahlaktır.⁸⁴

Hudne ve İstî'mân

Lugatta hudne 'musalaha yapmak' anlamına gelir. Hudne'nin istilâhî manası ise belli bir müddet için savaşı bırakmak hususunda sulh yapmaktır. Şu ayet-i kerimeler hudne'nin meşruiyetine delâlet etmektedir: **'Bu, antlaşma yaptığınız müşriklere Allah ve Rasûlü'nden bir ihtardır.'** (Tevbe, 9/1)

'Eğer onlar barışa meylederlerse sen de barışa yanaş, Allah'a tevekkül et.' (Enfâl, 8/61)

Peygamber ﷺ'in Hudeybiye senesinde Kureyş ile yaptığı musalaha da bunun meşru oluşuna delâlet etmektedir.⁸⁵

İstî'man, savaş ehlinden birinin herhangi bir Müslümandan eman istemesidir. Eğer o Müslüman o kişiye eman verirse, Müslümanların tümü o kişiye eman vermiş sayılır. İster idareci, ister sıradan halk olsun, ister kadın, ister erkek olsun -eman verilebilecek kimselere eman vermek şartıyla- her Müslüman eman verme yetkisine sahiptir. Bir Müslüman bir kâfire, kanının akıtılmayacağı hususunda eman verdiğinde, onun kanını akıtmak Müslümanların tümüne haram olur. Ona

---

⁸⁴ el-Furuk (3/15 fark 119) Bkz.: Fetava'l-Lecneti'd-Daime (2/21, 43, 62)

⁸⁵ **Sahih.** Buhârî (3945) Muslim (1783).

herhangi bir eziyetle bulunmak da Müslümanların tamamına haram olur; zira Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: **‘Eğer müşriklerden biri sana sığınır, onu himayene al ki Allah’ın kelâmını dinlesin. Sonra onu emniyette olacağı yere ulaştır. Çünkü onlar cahil bir topluluktur.’** (Tevbe, 9/6)

Hudne ile İsti’man Arasındaki Farklar

1. Hudne, toplumlar arasında yapılan bir sulhtür. Bu sulh’e, Müslümanlar tarafından halife veya onun naibi, kâfirler adına da başkumandanları veya onun naibi temsilci olarak katılır. İsti’man ise kâfirlerden biri veya birkaçı ile Müslümanlardan herhangi biri arasında olur. İster idareci, ister halktan biri olsun, ister erkek, ister kadın olsun Müslümanlardan her fert eman verebilir.

2. Hudne, Müslümanlarla düşmanları arasındaki savaşı sona erdirmek için yapılan bir sulhtur. Bu bakımdan hudne ile savaş bir arada olmaz. Fakat isti’man böyle değildir; isti’man savaş esnasında da olabilir. Meselâ harbî bir kâfir, herhangi bir Müslümandan eman isteyebilir. O Müslüman da ona eman verebilir. Eman verdikten sonra onun kanını akıtmak veya ona eziyet etmek -ona eman verildiğini bilen- tüm Müslümanlara haramdır.

Hudne’nin Hükmü

Hudne’nin iki durumu vardır: Düşmanın hudne’yi istemesi: Düşman barış istediği zaman, Müslümanların halifesi de - ihtiyatlı davranmak şartıyla- barışı kabul etmelidir. Ancak hudne’nin (barışın) dört aydan fazla uzatılması caiz değildir.

Müslümanların hudne (barış) istemesi ancak Müslümanların yararına olursa söz konusu olabilir. Barışta

Müslümanların maslahatı yoksa Müslümanların barış istemesi caiz olmaz. Eğer Müslümanlar barış sayesinde zafiyetten kurtulacaklarsa veya emniyetleri istikrar bulacaksa, barışı on yıl uzatabilirler.’ Bunun delili Hudeybiye barışıdır; zira Peygamber ﷺ Müslümanlardaki zafiyeti görüp düşmanların onlara saldırarak zarar vermesinden endişe ettiği için Mekke müşrikleri ile Hudeybiye’de on yıllık barış antlaşması yapmıştır. Eğer barış, zafiyet nedeniyle değil de kâfirlerin Müslüman olması veya haraç vermeye razı olmaları için barış yapılırsa, bu barış dört aydan fazla uzatılamaz. Şu ayet-i kerimenin mefhumu buna delâlet etmektedir: **‘(Ey müşrikler!) Yeryüzünde (Şevval’dan başlayarak) dört ay daha dolaşabilirsiniz. Bilin ki Allah’ı aciz bırakamazsınız ve muhakkak ki Allah kâfirleri rezil edicidir.’** (Tevbe 9/2)

İsti’man’ın Hükmü

İsti’man’da Müslümanlar için bir maslahat varsa veya eman veren müslümanın bir menfaati varsa, eman isteyen kâfire eman vermek vaciptir. Şu ayet-i celile bunun delilidir: **‘Eğer müşriklerden biri sana sığınır, onu himayene al ki Allah’ın kelâmını dinlesin. Sonra onu emniyette olacağı yere ulaştır. Çünkü onlar cahil bir topluluktur.’** (Tevbe, 9/6)

Bir kâfir, Müslümanların idarecisinden veya idarecinin naibinden veya herhangi bir Müslümandan isti’man (eman) isteyebilir. Eğer eman vermekte Müslümanların maslahatı söz konusu ise, eman vermek vaciptir. Eman veren Müslüman, ister kadın ister erkek olsun, onun verdiği eman bütün Müslümanları bağlar; zira Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur: **‘Müslümanların kanları denktir. Mü’minlerin mevkice en aşağı derecede**

olanı, onlar (Müslümanlar) adına eman verebilir.’⁸⁶

Umm Hânî ؓ’den şöyle rivayet edilmiştir: “Ben Mekke’nin fethi yılında Rasûlüllâh ﷺ’in yanına gittim ve onu yıkıyor buldum. Kızı Fatıma ؓ da onu perde ile örtüyordu. Kendisine selâm verdim. Rasûlüllâh ﷺ şöyle sordu: **‘Bu kadın kimdir?’** Ben: ‘Ebu Tâlib’in kızı Umm Hânî’yim’ dedim. Bana: **‘Hoşgeldin Umm Hânî’** buyurdu. Rasûlüllâh ﷺ yıkanmasını bitirince bir tek elbise içinde (sırtındaki bezi çaprazvâri bağlamış olduğu halde) sekiz rekât namaz kıldı. Namaz, akabinde ben kendisine şöyle dedim: ‘Ey Allah’ın Rasûlü! Anamın oğlu ‘Alî, benim ahd ve eman verdiğim fulanı, İbn Hubeyre’yi öldüreceğini söylüyor.’ Buyurdu ki: **‘Ey Umm Hânî! Senin ahd ve eman verdiğin kimseye biz de ahd ve eman verdik.’** Rasûlüllâh ﷺ’in kıldığı bu namaz, duha (kuşluk) namazı idi.”⁸⁷

Hadisteki fulan’dan maksat, Umm Hânî ؓ’nin, kocası Hubeyre b. Vehb el-Mahzûmî’nin başka bir kadından olan oğlu Ca’de’dır.

Hudne’nin Şartları

1. Hudne, imam veya imamın vekili tarafından akdedilmelidir: Müslüman halkın kâfirlerle hüdne (barış antlaşması) akdetmesi veya ehl-i hâl ve’l-akd’dan bazı kişilerin kâfirlerle hudne yapması sahih olmaz. Çünkü hüdne akdi çok önemlidir. Burada tehlike söz konusudur. Bu bakımdan bu sulhu, ancak savaşı ilan eden ve savaşı idare eden imam veya onun vekili akdedebilir.

---

⁸⁶ **Sahih.** Ebû Dâvud (4530); Nesâî (8/24); İbn Mâce (2683) Ahmed (1/119).

⁸⁷ **Sahih.** Buhârî (3000) Muslim (330).

2. Hudne, düşmanla yapılmalıdır: Hudne, ancak Müslümanların maslahatı söz konusu olduğunda yapılabilir. Müslümanlar için herhangi bir maslahat yoksa hüdne yapmak meşru ve sahih olmaz.

3. Hudne, on yıldan fazlası için olmamalıdır: Eğer Müslümanların zafiyeti söz konusu ise hudne sayesinde Müslümanların zafiyetten kurtulmaları mukadderse, on yıllık barış antlaşması (hudne) akdedilebilir. Aksi takdirde dört aydan fazlası için barış yapmak caiz değildir. Halife, mutlak şekilde hüdne akdi yaparsa, bu akid sahih olmaz, Bunun delili Peygamber ﷺ'in Hudeybiye'de Kureyş ile yaptığı barış antlaşmasıdır. Bu barışın süresi on yıl idi. Ayrıca Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: **'(Ey müşrikler!) Yeryüzünde dört ay daha dolaşın. Bilin ki Allah'ı aciz bırakamazsınız ve muhakkak ki Allah kâfirleri rezil edicidir.'** (Tevbe, 9/2)

4. Kâfirler, kendileri lehine ve Müslümanlar aleyhine batıl bir şart koşmuş olmamalıdır. Eğer kâfirler böyle bir şart koşarlarsa, halife de onların şartını kabul ederse, akid fasid olur. Meselâ Müslümanlar hudne ile akid yapmak isteseler, kâfirler Müslüman esirleri ellerinde tutma şartı koşsalar veya Müslümanların ele geçirdiği -menkul veya gayr-ı menkul malların bir kısmının kendilerine iade edilmesini şart koşsalar veya Müslümanların dinî vecibeleri hususunda taviz vermelerini şart koşsalar, akid fasid olur.

İsti'man'ın Şartları

Bir kâfire verilen emanın sahih olması için şu şartların mevcut olması gerekir:

1. İster bir cemaat, ister bir fert olsun eman, kâfirin talebi üzerine verilmelidir: Harbî bir kâfire, eman istemeden eman

verilmesi sahih değildir. Şu ayet-i kerime buna açıkça delâlet etmektedir: **‘Eğer müşriklerden biri sana sığınırsa, onu himayene al (ona eman ver).’** (Tevbe, 9/6)

2. Eman veren kişinin Müslüman olması gerekir. Müslümanların arasında yaşayan zımmîlerden biri, harbî bir kâfire eman verirse, bu eman geçerli olmaz. Müslümanların, zımmînin verdiği emanı gözetmeleri, ona riayet etmeleri gerekmez. Çünkü Müslümanları, ancak kendilerinden olan bir kişinin verdiği eman bağlar.

3. Verilen emandan, halifenin veya ordu komutanının haberdar olması gerekir: Halife, verilen emandan haberdar olup bu emanı kabul ederse eman geçerli olur. Halife, verilen emandan haberdar olmazsa veya haberdar olduğu halde verilen emanı kabul edip tasdik etmezse eman geçerli olmaz; zira halifenin, verilen emanı iptal etme yetkisi vardır. Meselâ halife, eman verilen bir kişinin casus olduğundan şüphelenirse, ona verilen emanı iptal edebilir. Bu takdirde, verilmiş eman o şahıs veya o cemaat için geçerli değildir.

Hudne Akdi Üzerine Terettüb Eden Hükümler

A. Kendileriyle hudne akdi yapılan kişilerden el çekmek gerekir: Onlara bir eziyet, bir kötülük yapmak haram olur. Fakat kendileriyle hudne akdi yapılan kâfirleri, diğer kâfirlere karşı müdafaa etmek Müslümanlar üzerine vacip değildir. Bu hüküm, şu iki şeyden biri tahakkuk edinceye kadar devam eder: Hudne (barış) müddeti bitinceye veya kâfirler, hudne (barış) akdini bozuncaya kadar.

Meselâ barış akdini bozacak bir harekette bulununcaya veya: ‘Barış akdini bozuyoruz’ deyinceye kadar, barış akdi geçerli olur. Kâfirlerin tümünün veya idarecilerinin bunu

söylemesi halinde akid sona erer veya fiilen savaşa başlarsa veya Müslümanların gizli durumlarını başka kâfirlere haber verirlerse veya Müslümanlardan birini öldürürlerse, Müslümanlar barış antlaşmasını bozabilirler.

Kâfirlerden biri bunlardan birini yaparsa, diğerleri ona katılmazsa veya ona mâni olmaya çalışırlarsa veya halifeye, arkadaşlarının yaptığı işi tasvip etmediklerini söyleyip barış üzerinde olduklarını ilan ederlerse, hudne akdi ortadan kalkmaz. Fakat sözleri veya fiilleriyle arkadaşlarının yaptığına karşı çıkmazlarsa ve bildikleri halde susarlarsa, hudne (barış) akdi sona erer.

Müslümanların halifesi, kendileriyle barış antlaşması yapılan kâfirlerin ihanet edeceğinden endişe ederse, barış akdini sona erdirebilir.

Ancak bunu onlara açıkça bildirmelidir. Şu *ayet-i celîle* buna delâlet etmektedir: **‘Bir kavmin (antlaşmayı bozmak hususunda) ihanetinden çekinirsen, onların yaptığı gibi sen de antlaşmayı onlara at (antlaşmayı bozduğunu onlara bildir). Şüphesiz ki Allah hainleri sevmez.’** (Enfâl, 8/58)

‘Onlar size doğru davrandıkça siz de onlara karşı doğru davranın. Muhakkak ki Allah sakınanları sever.’ (Tevbe, 9/7)

Müslümanlar, kâfirlerin ihanet etmelerinden endişe edip antlaşmayı bozduklarını onlara açıkça bildirdiklerinde, Müslümanların kâfirlerle -Allah’ın emrettiği şekilde- savaşmaları helâl olur. Yüce Allah şöyle buyuruyor: **‘Onlar, kendileriyle antlaşma yaptığın halde her defasında hiç çekinmeden antlaşmayı bozarlar. Savaşta onları yakalarsan onlara (vereceğin ceza ile) arkalarında kalanları da dağit ki**

böylece hatırlayıp (ibret alsınlar).’ (Enfâl, 8/56-57)

Peygamber ﷺ de şöyle buyurmuştur: **‘Kimin bir kavimle arasında antlaşma varsa, antlaşma bitene kadar veya antlaşmayı onlara atıp (harb edeceğini bildirip onların da) karşılıklı hazırlanmasına kadar, bir düğüm düğümlemesin ve bir düğüm çözmesin.**⁸⁸

B. Haramı helâl, helâli haram kılacak bir şart olmadıkça, Müslümanlara kabul ettikleri her şartı yerine getirmek vacip olur.

Yerine Getirilmesi Vacip Olan Şartlara Misal: Kâfirler, Müslümanlara: ‘Sizinle hudne (barış antlaşması) yaparız, ancak İslâm’dan dönüp bize katılanları size teslim etmemek, fakat bizden müslüman olup sizin yanınıza kaçanları bize iade etmeniz şartıyla şeklinde bir teklif getirirlerse ve müslümanlar da bu şartı kabul ederlerse, hüdne akdi sahih olur. Çünkü Suheyl b. ‘Amr, Hudeybiye sulhunda Müslümanlara bu şartı koşmuş, Peygamber ﷺ de bunu kabul etmişti.

Yerine Getirilmesi Batıl Olan Şartlara Misal: Kâfirler, içlerinden Müslüman olup Müslümanlara sığınan kadınların kendilerine iade edilmesini şart koşarlarsa, bu şart batıldır; zira Yüce Allah müşriklerden Müslüman olup Müslümanlara sığınan kadınları onlara teslim etmeyi yasaklamıştır: **‘Ey iman edenler! Mümin kadınlar hicret ederek size geldiğinde onları(n gerçekten mümine olup olmadıklarını kendilerine yemin verdirerek) imtihan edin. Allah onların imanlarını daha iyi bilir. Onların (samimiyetle) iman ettiklerini anlarsanız, artık onları kâfirlere döndürmeyin. Ne bu kadınlar onlara (o kâfir kocalarına) ne de onlar bu kadınlara helâl değildirler.’** (Mumtehine, 60/10)

---

⁸⁸ **Sahih.** Tirmizî (1580) Ebû Dâvud (2759)

C. Şartları ve rükûnları tamam olduktan sonra hudne (barış) akdi lüzumlu bir akid olur. Müslümanlar, sebepsiz yere hudne akdini bozup onlara karşı savaş açamazlar.

Verilen Eman Üzerine Sıralanan Hükümler

a. Kendisine eman verilen kâfire, hiçbir Müslümanın eziyet etmesi caiz değildir: İster kadın, ister erkek olsun kendisine eman verilen kâfire, hem eman veren Müslümanın hem de diğer Müslümanların eziyet etmesi haramdır. Ancak kendisine eman verilen kâfir, Müslümanlarla savaşmaya kalkışırsa veya Müslümanlar aleyhine casusluk yaptığı hususunda bazı emareler görülürse, ona verilen eman ilga edilir.

b. Kâfire verilen emanın müddeti bittiğinde veya eman alan kâfir, emanı iade ettiğinde, onu emniyette olacağı yere götürmek Müslümanların idarecisi veya onun vekili üzerine vaciptir: **‘Eğer müşriklerden biri sana sığınırsa, onu himayene al ki Allah’ın kelâmını dinlesin. Sonra onu emniyette olacağı yere ulaştır.’** (Tevbe, 9/6)

c. Harbî bir kâfire eman verildiğinde bu, yerine getirilmesi gereken bir akid olur. Ona eman veren kişi, emanından dönemez. Pişman olup emanından dönmek istese dahi buna mücadele edilmez. Ancak kendisine eman verilen kâfir, emanı ortadan kaldıran bir hareket yaparsa eman ilga olur.

Müslüman Yöneticilerin Zulmüne Sabretmek ve Onlarla Savaşmamak

İbn Abbas radiyallahu anhuma’dan: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **‘İdarecisinde hoşlanmadığı**

bir şey gören sabretsin. Zira cemaatten bir karış ayrılan cahiliyye ölümüyle ölür.”⁸⁹

Avf b. Malik el-Eşcaî radiyallahu anh’den: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Yöneticilerinizin hayırlıları; sizin kendilerini sevdiğiniz ve sizi sevenler, sizin kendilerine dua ettiğiniz ve onların da size dua ettikleridir. Yöneticilerinizin şerlileri ise kendilerine buğzettiğiniz, onların da size buğzettikleri ve kendilerine lanet ettikleriniz ve size lanet edenlerdir.”** Dedik ki: “Ey Allah’ın rasulü! O zaman onlarla mücadele etmeyelim mi?” Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Aranızda namazı ikame ettikleri sürece hayır! Ancak kendisine bir yönetici tayin edilip de o, Allah’a isyan olan bir şey yaptığında bu günahı çirkin görsün, taatten de el çekmesin.”⁹⁰**

Huzeyfe radiyallahu anh’den: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Benden sonra benim yolumda olmayan, sünnetimle amel etmeyen yöneticiler olur. Aranızda kalpleri şeytan kalbi, suretleri insan şekli olan kimseler hüküm sahibi olur.”** Dedim ki: “O zamana yetişirsek nasıl davranalım ey Allah’ın rasulü!” Şöyle buyurdu: **“Dinle ve itaat et. Sirtına vurup malını alsalar dahi dinle ve itaat et.”⁹¹**

İslâm İle Yönetilmeyen Ülkelerdeki Müslümanlar

Cahiliye toplumları, kralı ve sistemi eleştirdikleri için, rasule ve hakka karşı çıkarak kralın ya da sistemin dinini

---

⁸⁹ **Sahih.** Ahmed (1/275) Buhari (7054) Muslim (1849)

⁹⁰ **Sahih.** Ahmed (6/24) Muslim (1855)

⁹¹ **Sahih.** Ahmed (5/403) Muslim (1847)

savunmuşlardır. Baş edemeyecekleri kesin delillerle karşlarına çıkıldığında onları hemen düzene bağlı yetkililere şikâyet ederek: “Bunlar senin dinine hakaret edip aşağılıyor, dinimizi değiştirmek istiyorlar. Yeryüzünde bozgunculuk çıkarmak istiyorlar” derler. **“Firavun'un kavminden ileri gelenler ise, (Firavun'a) şöyle demişlerdi: “Mûsâ ve kavmini, yeryüzünde fesad çıkarmaları, aynı zamanda onun da seni ve ilâhlarını bırakması için mi serbest bırakıyorsun?” (Araf 127)**

“Firavun şöyle demişti: “Bırakın beni, Musa'yı öldüreyim; o Rabbına yalvaradursun. Ben, dîninizi değiştirmesinden yahut yeryüzünde fesad çıkarmasından korkuyorum” (Mü'min 26)

Muaz b. Cebel radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Dikkat edin! Kur'ân ile yönetim birbirinden ayrılacaktır. Sizler Kur'ân nerede olursa o tarafta yer alın. Üzerinize bazı idareciler gelecek, onlara itaat ederseniz sizi saptırırlar. Karşı çıkarsanız sizi öldürürler.”** Dediler ki: “Ey Allah'ın rasulü! O zaman ulaşırsak ne yapalım?” Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“İsa'nın (aleyhi's-selâm) ashabının yaptığını yapın. Onlar testere ile biçildiler, darağaçlarına çekildiler. Allah'a itaat üzere ölmek, isyan üzere yaşamaktan iyidir.”**⁹²

---

⁹² **Sahih ligayrihi.** Taberani (20/90) Taberani Mucemu's-Sagir (749) Ebu Nuaym Hilve (5/165) Şeceri Emali (2830) İbn Hacer Metalibu'l-Aliye (4416) Ubade b. Samit radiyallahu anh'den: Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (8/345) İbn Ebi Şeybe (7/461) Ebu Hureyre

Huzeyfe radiyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Şüphesiz yalan söyleyen ve zulmeden yöneticiler olacaktır. Onların yalanlarını tasdik eden ve zulümlerine yardım edenler bizden değildir, ben de onlardan değilim. Onlar havza gelemeyecektir. Onların yalanlarını tasdiklemeyen ve zulümlerine yardım etmeyen ise bendendir, ben de ondanım. O havza gelecektir.”**⁹³

İbn Ömer radiyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Üzerinize öyle idareciler gelecek, yapmadıkları şeyleri size emredeceklerdir. Onların yalanlarını tasdikleyen ve zulümlerine yardım eden benden değildir, ben de ondan değilim. O havza gelemeyiz.”**⁹⁴

Ka'b b. Ucre radiyallahu anh'den: “Biz deriden bir minder üzerinde otururken Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, yanımıza çıktı geldi ve şöyle buyurdu: **“Benden sonra bazı idareciler olacaktır. Kim onların yanına girer, yalanlarını tasdik eder ve zulümlerine yardım ederse benden değildir, ben de ondan değilim. O havza gelemeyiz. Kim de onların yalanlarını tasdik etmez ve zulümlerinde yardım etmezse o bendendir, ben de ondanım. O havza gelebilir.”**⁹⁵

Diğer lafzı şöyledir: **“Burada kim varsa beni duyuyor mu? Şüphesiz benden sonra Allah'a taat dışında amel eden idareciler olacak. Kim onlara işlerinde ortak olur ve**

---

radiyallahu anh'den: İbn Ebi Şeybe (7/461) Ebu Berze radiyallahu anh'den: Ebu Ya'la (13/436)

⁹³ **Sahih.** Ahmed (5/384) Taberani (3/167) Bezzar (7/255)

⁹⁴ **Hasen ligayrihi.** Ahmed (2/95).

⁹⁵ **Hasen.** Nesai (4207) İbn Hibban (1/519) Ahmed (4/243) Taberani (19/141) Beyhaki (8/165)

zulümlerine yardım ederse benden değildir, ben de ondan değilim. İşlerinde onlara katılmayan ve zulümlerine yardım etmeyen bendendir ve ben de ondanım.”⁹⁶

Cabir b. Abdillâh radiyallahu anhuma’dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ka’b b. Uca radiyallahu anh’e dedi ki: **“Ey Ka’b b. Uca! Ben seni sefihlerin idareciliğinden Allah’a sığındırırım.”** Ka’b: “Ey Allah’ın rasûlü! Sefihlerin idareciliği nedir?” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: **“Benden sonra gelecek bazı idarecilerdir. Benim hidayetime uymazlar ve sünnetlerime tabi olmazlar. Onların yanına girip yalanlarını tasdik eden ve zulümlerinde onlara yardım eden benden değildir, ben de ondan değilim. O havza gelemez.”⁹⁷**

Ebu Said el-Hudri radiyallahu anh’dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Zulmeden ve yalan söyleyen idareciler olacak. İnsanlardan aldanmış olanları bunlara gidecektir. Kim onların yalanlarını tasdik ederse ben onlardan değilim, onlar da benden değillerdir.”⁹⁸**

---

⁹⁶ **Hasen.** Taberani (19/160) Tayalisi (1064) İbn Ebi Asım el-Ahad ve’l-Mesani (2064)

⁹⁷ **Sahih.** İbn Hibban (5/11, 10/372) Hakim (1/152, 3/546, 4/141, 469) Ahmed (3/321, 399) Taberani (19/142, 145, 146, 156, 161) Mamer b. Raşid Cami (1330) Begavi Mu’cem (2833) Hattabi el-Uzlet (s.92) Abd b. Humeyd (1138)

⁹⁸ **Hasen.** İbn Hibban (1/519) Tayalisi (2337) Ebu Ya’la (2/404, 465) Ahmed (3/24, 92) Ebu Muhammed el-Fakihi el-Fevaid (197)

Hicret

Semura radiyallahu anh'den Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Müşriklerin bölgelerinde yerleşmeyin, onlarla bir araya gelmeyin. Kim onların bölgesinde yerleşir veya onlarla bir araya gelirse bizden değildir.”**⁹⁹

Cerir b. Abdillâh radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Has'am tarafına bir seriyye gönderdi. Bazı insanlar (Müslüman olduklarını göstermek için) secdeye kapandılar. Onları öldürmekte acele ettiler. Bu durum Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e ulaşınca, onlar için yarım diyet ödenmesini emretti ve şöyle buyurdu: **“Ben müşrikler arasında ikamet eden her Müslümandan beriyim”** Sahabeler: “Neden ey Allah'ın rasûlü?” dediler. Buyurdu ki: **“Çünkü ateşleri birbirinden ayırt edilmez.”**¹⁰⁰

Daimi olarak kâfirlerin ülkelerinde yerleşmek, Müslümanın kâfirlerin ülkelerine taşınması ve orayı vatan edinmesi caiz değildir. Dinini şiarlarını izhar edebiliyor olsa dahi, taşınabileceği Müslüman bir belde olmaması, ülkesinde kaldığı takdirde canından korkması ve buna benzer bir zaruret hali dışında o ülkenin vatandaşlığına geçmesi caiz değildir.¹⁰¹

Kâfirlerin ülkeleri “Daru'l-Küfr” olarak isimlendirilen, kâfirlerin hükmettiği, küfür hükümlerinin yürürlükte olduğu veya

---

⁹⁹ **Sahih.** Hakim (2/154) Beyhaki (9/142) Tirmizi (1605) Ebu Davud (2787) İbnu'l-Munzir el-Evsat (6/405) Taberani (7/251) Ebu Nuaym Tarihu İsbehan (1/66) el-Elbani es-Sahiha (636, 2330)

¹⁰⁰ **Sahih.** Tirmizi (1604) Ebu Davud (2645) Nesai (4780) Beyhaki (8/131) Şafii Musned (1/202) Taberani (2/304)

¹⁰¹ bkz.: el-Muhalla (11/200)

halkının bir kısmı Müslüman olsa da küfür hükümlerinin galip olduğu ülkelerdir.¹⁰²

Cerir b. Abdillâh radiyallahu anh şöyle demiştir: “Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’e bütün Müslümanlara nasihat etmek ve müşriklerden ayrılmak üzere biat ettim.”¹⁰³

Kâfir Müslüman olup ülkesi küfür ülkesi ise ve orada dininin şiarlarını izhar edemiyorsa, hicrete gücü yettiği takdirde Müslümanların ülkesine hicret etmesi ilim ehlinin icmaı ile vaciptir. el-Merdavî şöyle demiştir: “Darulharpte dinini izhar etmekten (açıkça yaşamaktan) aciz kalanın hicret etmesinin farz olduğunda kimse tartışmamıştır.”¹⁰⁴

Bu durumda olan bir kimsenin zaruret hali dışında o ülkede kalması caiz değildir. Allah Teâla şöyle buyurmuştur: **“İman edip de hicret etmeyerek kendi öz nefislerine zulmeder vaziyette olanların canlarını alırken melekler onlara diyorlardı ki: “Ne işte idiniz?” Onlar da: “Biz bu ülkede, dinin emirlerini uygulayamayan, baskı altında yaşayan kimselerdik” deyince, melekler bu sefer şöyle dediler: “Peki Allah’ın arzı geniş değil miydi? Siz de orada hicret etseydiniz ya?” İşte onların durağı cehennemdir. Ne fena bir dönüş yeridir orası! Ancak, her türlü imkândan**

---

¹⁰² Bkz.: el-Ümm (7/334) el-Muhalla (11/200) el-Mebcut (10/144) Bedaiu’s-Sanai (7/130, 131) es-Seylu’l-Cerrar (4/575) İhtilafu’d-Dareyn (s.30-36)

¹⁰³ **Sahih.** Ahmed (4/365) Nesai (4186, 4187). Benzeri: Ahmed (5/3, 4, 5)

¹⁰⁴ El-İnsaf (10/35)

mahrum ve hicret için yol bulamayan erkekler, kadınlar ve çocuklar bu hükmün dışındadırlar.” (Nisa 97-98)

Haramların galip olduğu bir ülkeden de hicret etmek vaciptir. Zira helali talep etmek farzdır.¹⁰⁵ Müslüman dininin tevhid, namaz gibi şiarlarını izhar edebiliyor, İslam ahkâmını öğrenebiliyor ve kadınlar tesettürüne riayet edebiliyorsa, bu kimsenin Müslümanların diyarına hicreti kendisi hakkında müstehap olur. Önceki ülkesinde kalması da caizdir.

Ebu Said el-Hudri radiyallahu anh bir bedevi'nin hicret hakkında sorduğunda Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: **“Muhakkak ki hicret çok zor bir iştir. Deven var mı?”** adam: **“Evet”** dedi. **“Zekâtını verdin mi?”** **“Evet”** dedi. Bunun üzerine şöyle buyurdu: **“Denizler ardından amel et. Zira Allah senin amelinden bir şey terk etmez.”**¹⁰⁶

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem kendisine gelen Müslümanların elçilerine ve fetihten önce kavimlerine İslam'ı haber verenlere hicret etmelerini emretmemiştir. Yine Abbas radiyallahu anh'ın Müslüman olduktan sonra da Mekke'de kalmaya devam ettiği rivayet edilmiştir. Sumame'nin Müslüman olduktan sonra ülkesine döndüğü sabit olmuştur.¹⁰⁷ Eğer İslam'a davet gibi şer'î bir maslahat varsa ilk beldesinde

---

¹⁰⁵ Bkz.: el-Muhalla (11/200) İbnu'l-Arabi Ahkamu'l-Kuran (Nisa 94 tefsiri)

¹⁰⁶ **Sahih.** Buhari (1452) Muslim (1865).

¹⁰⁷ bkz.: el-Emval (s.271-285) Nevevi Muslim Şerhi (13/7) Fethu'l-Bari (6/190)

kalması mustehaptır.¹⁰⁸ Müslümanın onun kalbini ısıdırıp İslam'a davet etmek gibi şer'î bir ihtiyaçtan dolayı, onun dinine veya bedenine zarar vermesinden emin olması halinde ihtiyacı kadar kafiri ziyaret etmesi veya ondan kendisini ziyaret etmesini istemesi de mubahtır.¹⁰⁹ Bunun delillerinden birisi, Sad b. Muaz'ın Mekke'de Umeyye b. Halef'i ziyaret etmesi ve Umeyye'nin de Medine'de Sad radiyallahu anh'ı ziyaret etmesidir.¹¹⁰

İçindekiler Tablosu

Hutbetu'l-Hâce	2
CİHAD ve HİCRET	3
Cihad'ın Şartları	9
Cihad'ın Merhaleleri ve Âdâbı	19
Cihad'ın Sonuçları	36
Esirlik	36
Kölelik ve Hikmeti	37
Ganimetler ve Eslab	39
Fe'y	41
Cizye	42
Hudne ve İsti'mân	51
Müslüman Yöneticilerin Zulmüne Sabretmek ve Onlarla Savaşmamak	59
Hicret	64

---

¹⁰⁸ Bkz.: İbn Teymiyye Mecmuu'l-Fetava (27/39)

¹⁰⁹ Bkz.: Fetava'l-Lecneti'd-Daime (2/44, 63-65, 75)

¹¹⁰ **Sahih.** Buhari (2632)